

LUNDS
UNIVERSITET

2017-05-21

Språk- och Litteraturcentrum
EUHA20

Till Europas försvar?

En analys av flyktingdiskursen i Visegrád-länderna

Per Brishammar

940614-6432

Handledare: Sanimir Resić

Abstract

The current refugee crisis in Europe has led to an increased presence of the subject in the European debate. In many countries, refugees are met with suspicion and hatred as a result of widespread islamophobia, and this particular movement is clearly visible in Central Europe. The Visegrád group, an alliance between Poland, Czech Republic, Slovakia, and Hungary originally formed to accelerate the countries' reintegration in the European community has become a way for the central European countries to argue against EU refugee quotas.

This paper sets out to further analyse the current discourse on refugees of four political leaders from each member state of the Visegrád group by investigating the use of Van Leeuwen's four legitimisation strategies. By using a complementary idea analysis, the importance of factors such as identity, history and islamophobia will be revealed.

The result shows that the issue of migration does not only revolve around refugees, but also brings into account questions of sovereignty and other values that are important to the Central European nations due to their troubled pasts. Moreover, islamophobia, the idea of "Fortress Europe" and the myth of the "bulwark of Christianity" play important parts in the Central European discourse on migration.

Keywords: Visegrád group, Refugees, Discourse, Legitimation, Islamophobia

Innehåll

1 Inledning.....	1
1.1 Syfte.....	1
1.2 Frågeställning	2
1.3 Bakgrundsteckning	2
1.3.1 Centraleuropa som region.....	2
1.3.2 Nationell mytbildning och identitet	4
1.3.3 Visegrådgruppen	5
2 Metod, material och disposition	6
2.1 Disposition.....	6
2.2 Material	6
2.3 Metod	8
3 Teori.....	9
3.1 Diskurs	9
3.2 Legitimeringsstrategier.....	9
3.3 Islamofobi	10
3.4 Fästning Europa.....	11
4 Analys	12
4.1 Robert Fico	12
4.2 Miloš Zeman	14
4.3 Viktor Orbán	17
4.4 Andrzej Duda	22
5 Diskussion	25
6 Avslutning	29
6.1 Slutsatser	29
6.2 Förslag på framtida studier	30
7 Källförteckning.....	31
Bilaga: Urval av uttalanden	34
Tal	34
Intervjuer	35
Övriga uttalanden.....	36

1 Inledning

Under de senaste åren, framförallt i samband med flyktingkrisen 2015 har en våg av främlingsfientliga diskurser växt fram över hela den europeiska kontinenten. Partier med national-konservativa och högerextrema åsikter har haft framgångar i parlamentariska val från Nederländerna i väst till Finland i öst, från Sverige i norr till Grekland i söder. I Centraleuropa är denna trend högst märkbar. Där har politiska ledare upprepade gånger gjort hotfulla utspel mot migranter. Ungern är ett tydligt exempel för den främlingsfientliga idéströmningens framväxt sedan det ungerska parlamentsvalet 2010, då ultrakonservativa Fidesz vann en jordskredsseger och det extremnationalistiska partiet Jobbik blev tredje största parti.

Ungern är inte ensam i regionen om en rörelse åt höger. Denna förändring är även synlig i Polen, Tjeckien och Slovakien, de länder som tillsammans med Ungern ingår i den mellanstatliga organisationen ”Visegrádgruppen”. Organisationen bildades i början av 90-talet, strax efter Järnridåns fall och dess huvudsakliga mål var att påskynda de fyra ländernas väg till Nato- och EU-medlemskap. Sedan flyktingkrisen har gruppen uppmärksammats i västeuropeiska medier, då den bland annat har använts som en plattform för ländernas motstånd mot EU:s flyktingkvoter. I november 2016 lanserade Visegrádgruppen ett eget förslag för hur flyktingfrågan ska lösas.

Invandringskritiska och islamfientliga, uttalanden har fått allt större utrymme i den offentliga debatten i Centraleuropa, vilket har gett upphov till konflikter på EU-nivå. Politiska ledare från vart och ett av de fyra länderna har högljutt protesterat mot EU:s flyktingkvoter och dessutom arbetat för att stänga den så kallade ”Balkan-rutten”.

De fyra länderna, som fram till 1989 var en del av den sovjetiska maktsfären, har alla genomgått framgångsrika övergångar från totalitära kommunistdiktaturer med planekonomi till parlamentariska demokratier byggda på marknadsliberal ekonomi. Visegrádgruppens bildande kan ses som en del i arbetet. Trots att dessa mål sedan mer än tio år tillbaka är uppnådda är organisationen idag mer aktuell än någonsin. Genom att undersöka uttalanden gjorda av politiska ledare från vart och ett av länderna ämnar denna uppsats ge en bild av tankeströmningarna kring flyktingfrågan i regionen, vad det är som ger dem näring och hur de motiveras.

1.1 Syfte

Denna uppsats syftar till att undersöka flyktingdiskursen i Tjeckien, Slovakien, Polen och Ungern för att kunna beskriva hur den ser ut inom Visegrádgruppen. Det handlar främst om vilken bild som ges av flyktingkrisen. Dessutom vill jag ta reda på vikten av historisk

erfarenhet, identitet och islamofobi. Sammantaget kommer detta ge en bild av hur fyra ledande politiker talar om frågan och hur de arbetar för att övertyga sina medborgare och andra länders makthavare om hur flyktingmottagande i Europa bör se ut och genomföras.

1.2 Frågeställning

Uppsatsen ämnar svara på ett par i sammanhanget relevanta frågeställningar kring diskurs och användandet av centraleuropeisk identitet och erfarenhet. Vidare är det intressant att ta reda på hur pass stor enighet som råder inom Visegrådgruppen i sättet de fyra medlemsländernas ledare talar om flyktingkrisen. Frågeställningarna ser ut som följer:

- Hur presenteras flyktingkrisen av politiska ledare inom Visegrådgruppen?
- Finns det islamofobiska idéer i den rådande diskursen?
- Vilken förankring har diskursen i nationella myter och erfarenheter?
- Råder det enighet mellan medlemsländernas diskurser?

1.3 Bakgrundsteckning

1.3.1 Centraleuropa som region

Visegrådgruppens fyra medlemsländer hör alla till den makroregion som kallas Centraleuropa. Denna regionskonstruktion har förändrats genom historien och framförallt sedan kalla krigets slut har den fått ny betydelse.

Det som utmärker Centraleuropa som politisk-geografisk region är dess läge mellan östliga och västliga stormakter. Längre betraktades delar av de historiska stormakterna Polen och Ungern som delar av ett bakåtsträvande Östeuropa i förhållande till de mer utvecklade västliga samhällena. Från och med 1800-talet började området allt oftare benämnas som Centraleuropa, mycket tack vare religiösa reformer i regionen under 1500- och 1600-talen. Genom kyrkounioner införlivades de ortodoxa invånarna i den västliga, katolska kyrkan, vilket gav området en särställning vad gäller kulturell och religiös identitet i relation till väst och öst¹.

Under kalla kriget, då Visegrådländerna låg under den sovjetiska maktsfären, ersattes begreppet Centraleuropa av det så kallade ”Östblocket”, ett begrepp som innefattade alla stater med kommunistiskt styre och starka band till Sovjetunionen. Mot slutet av kalla kriget återlanserades emellertid termen av akademiker och författare som tjeckoslovakern Milan Kundera och ungraren Jenő Szűcs. De argumenterade för regionen som en tredje makroregion, mitt emellan de klassiska uppdelningarna Väst- och Östeuropa².

¹ Kristian Gerner, *Centraleuropas historia* (Stockholm: Natur och Kultur, 2004) 35-36

² Gerner, *Centraleuropas historia*, 36-37

För att ta Centraleuropa ur den östeuropeiska kontexten gällde det att fjärma sig från andra delar av Östeuropa, dels gentemot Balkan men framförallt Ryssland. Det avgörande blev att påvisa regionens historiska band till Västeuropa, ett intellektuellt arbete som under 80-talet medförde konflikter med det sovjetiska ledarskapet. Här spelade den tyska termen *Mittleuropa* en viss roll. Beteckningen användes länge för att beskriva de tysktalande områdena i centrala Europa fram till slutet av första världskriget. Eftersom alla Visegrådgruppens medlemsländer helt eller delvis tillhörde det habsburgska riket fanns en koppling till begreppet, vilket gav deras band till Västeuropa substans. Det nya begreppet för området blev dock Centraleuropa, vilket ger distans till det tyska uttrycket³.

Mittleuropa har fått förnyad relevans efter 1989. Detta eftersom begreppet har använts av länderna för att återknyta till väst, för att påvisa det gemensamma ursprunget samt för att avskärma sig gentemot sydöstra Europa och Ryssland. Då termen *Mittleuropa* är gammal skapas ett utrymme för nostalgi och blickar tillbaka på ett auktoritärt samhälle. Den brittiske sociologen Gerard Delanty menar att denna innebörd blir en drivkraft för konservativa och nationalistiska krafter i regionen⁴.

Föreställningen om Ryssland som ett land präglad av mongoliska ledartraditioner gav upphov till den tankemodell som kallas Eurasien. Ryssarna tillhörde inte den europeiska traditionen, menade centraleuropeiska ideologer vilket gjorde att landet i högre grad kom att räknas som det nya Östeuropa. Samtidigt ville de avskärma Centraleuropa från Balkan. Stora delar av Balkan hade under många århundraden varit under osmanskt styre och många menade att detta hade skapat samhällen med värderingar som var oförenliga med de som rådde i de centraleuropeiska länderna⁵.

Detta visar prov på hierarkier mellan olika regionskonstruktioner i Östeuropa. Ur den amerikansk-bulgariska historikern Maria Todorovas östeuropeiska perspektiv på Centraleuropa pekas drag av snobbism och elitism ut i de centraleuropeiska ideologernas resonemang. Med anledning av deras katolska och latinska band till västeuropeiska stormakter bygger länderna upp en föreställning om att det i princip är omöjligt för dem att konsolideras med övriga Östeuropa, med hänvisning till ett alltför stort kulturellt gap. Detta är författaren kritisk till⁶.

Kulturellt sett finns många beröringspunkter mellan de centraleuropeiska länderna och Västeuropa, främst tack vare katolicismens inflytande på länderna vid tiden för deras grundande

³ Maria Todorova, *Imagining the Balkans*, (New York: Oxford University Press, 1997), 148-150

⁴ Gerard Delanty, *Europa – idé, identitet, verklighet*, översätt. Johannes Lindvall (Göteborg: Daidalos, 1997), 184-185

⁵ Todorova, *Imagining the Balkans*, 151

⁶ Todorova, *Imagining the Balkans*, 146-147

runt 1000-talet. Ekonomiskt hamnade regionen däremot efter jämfört med omkringliggande imperier. Skillnaden blev ännu tydligare under sovjettiden. Efter Järnridans fall har Tjeckien, Slovakien, Ungern och Polen snabbt kunnat strukturera om sina ekonomier, i bjärt kontrast till ortodoxa länder i området, bl.a. Rumänien och Bulgarien. Detta förklarar flera forskare med kulturella och religiösa faktorer som nycklar till den europeiska integrationen. Generellt kan Centraleuropa avslutningsvis betraktas som en makroregion bestående av katolska länder som tillhörde det socialistiska östblocket under kalla kriget. Ett gränsland med särskild identitet⁷.

1.3.2 Nationell mytbildning och identitet

Nationella myter har alltid haft en viktig inverkan på den centraleuropeiska identiteten, inte minst under och efter tiden som sovjetiska satellitstater. Trots att Tjeckien, Polen, Slovakien och Ungern sedan länge ingick i den romersk-katolska kyrkans västliga kulturella gemenskap hamnade de efter andra världskriget i den östra, sovjetiska maktsfären. Mötet mellan centraleuropeisk kultur och sovjetisk kommunism var inte smärtfritt, då de kommunistiska regeringarna aktivt motarbetade den kulturella sektorn med målet att försvaga folkens identitet i förhållande till den styrande ideologin. Kommunisttiden präglades starkt av uppror i de centraleuropeiska folkrepublikerna. Av somliga betecknades de som inte bara en strid för den egna nationen, utan för hela Europa⁸.

I Polen talas det ofta om det kristna miraklet och upproret. Miraklet härstammar från början ifrån det så kallade "Miraklet vid Częstochowa", där polska armén år 1655 mirakulöst lyckades bekämpa ett svenskt anfall. Det sågs som ett tecken från Gud, som står på polackernas sida. Tanken om uppror kommer ur den polska frihetskampen mot den ryska tsarens ockupanter under 1800-talet. Dessa myter förstärktes mot slutet av kalla kriget genom utnämmandet av polske Johannes Paulus II till ny påve (vilket sågs som ett mirakel) och fackförbundet Solidaritets arbetaruppror i början av 80-talet⁹.

Den slovakiska nationella identiteten präglas av landets förhållande till grannländerna Tjeckien och Ungern. Efter självständigheten år 1993 drev regimen hårda kampanjer mot de tjeckiska och ungerska minoriteterna som bor i landet, vilket ledde till problematiska relationer till Ungern i första hand¹⁰. Samtidigt är katolska kyrkan viktig för slovakiska identiteten, på ett sätt som den inte är i exempelvis Tjeckien, som är ett väldigt sekulärt land¹¹.

⁷ Gerner, *Centraleuropas historia*, 37-39, 40

⁸ Milan Kundera, "The Tragedy of Central Europe", i: *New York Review of Books* (1984) nummer 7, 1-2

⁹ Gerner, *Centraleuropas historia*, 387-388

¹⁰ Gerner, *Centraleuropas historia*, 395-396

¹¹ Steven Saxonberg, "Tjeckien och Slovakien – en lyckad skilsmässa" i: *Det nya Östeuropa – stat och nation i förändring*, ed Björklund, Fredrika och Rodin, Johnny et al (Lund: Studentlitteratur 2009), 248

Generellt är hjältedåd och uppoffringar viktiga i såväl östeuropeisk som centraleuropeisk retorik och referenser från 1900-talets stora krig är av yttersta vikt i utvecklandet av nationella identiteter¹². Detta är närvarande i Tjeckien där myter om martyrer är viktiga. Martyrskapsmyten fick förnyad relevans när en student tände eld på sig själv i protest mot Sovjetunionens brutala motattack i samband med Pragvåren 1968¹³.

Ungern var fram till slutet av första världskriget ett av Europas största länder som ena halvan av stormakten och dubbelmonarkin Österrike-Ungern. Det efterföljande fredsfördraget, påskrivet i Trianon 1920, har fått en given plats i den ungerska identiteten, då ungrarna såg det som orättvist. Detta väckte starka revanschistiska idéer och fördraget ses som en av den ungerska historiens två viktigaste brytpunkter. Den andra är förlusten i slaget vid Mohács 1526 som ledde till det medeltida Ungerns kollaps och osmanskt styre. Många ungrare menar att habsburgarna lämnade landet ensamt i kampen mot osmanska erövrare. Ungern ser sig därför som försvarare av ett par ideal och värderingar relaterade till Europa-tanken, exempelvis lag och stat. Motståndsfigurer som Ferenc II Rákóczi och upprorsmakarna från 1956 har en central plats i den ungerska historieskrivningen¹⁴.

1.3.3 Visegrådgruppen

Tiden efter kalla krigets slut i Centraleuropa har dominerats av en strävan att gå med i EU och Nato och lämna tiden som socialistiska folkrepubliker bakom sig. Ett steg mot detta mål togs i den nordungerska staden Visegrád i februari 1991, då Polens, Ungerns och dåvarande Tjeckoslovakiens presidenter möttes för att starta ett regionalt samarbete; Visegrådgruppen. Valet av plats knyter på ett intressant sätt an till ett möte i samma stad 1335 då de polska, böhmiska och ungerska kungarna grundlade en föregångare till en sådan regional organisation. Genom Visegrådgruppen skulle länderna arbeta tillsammans för att snabbt och effektivt få medlemskap i EU. Organisationen blev det första gemensamma politiska projektet i regionen¹⁵.

Kortfattat är Visegrådgruppen ett diplomatiskt ramverk som verkar för regionalt och internationellt samarbete på ett informellt sätt där ordförandeskapet roterar mellan medlemsländerna varje år. Organisationens enda faktiska institution är en utvecklingsfond. Gruppens styrka ligger i den goda kommunikation som ländernas beslutsfattare har. På så sätt kan de skapa en slagkraftig koalition inom EU¹⁶. Sedan flyktingkrisen 2015 har gruppen fått ett

¹² Fredrika Björklund och Johnny Rodin, "Det nya Östeuropa – stat och nation i förändring" i: *Det nya Östeuropa, stat och nation i förändring* ed Björklund, Fredrika och Rodin, Johnny et al (Lund: Studentlitteratur, 2009), 38

¹³ Gerner, *Centraleuropas historia*, 396-398

¹⁴ Gerner, *Centraleuropas historia*, 399-404

¹⁵ Gerner, *Centraleuropas historia*, 39

¹⁶ Milan Nič, "The Visegrád Group in the EU: 2016 as a Turning Point?" I: *European View* (2016) nummer 2, 283-284

nytt fokus, som lett till stor uppmärksamhet i europeiska medier; motstånd mot EU:s flyktingkvoter. I alla fyra medlemsländer syns främlingsfientliga strömningar och både Ungern och Polen har tagit stadiga kliv åt höger på den politiska skalan genom valsegrar för de ärkekonservativa partierna Fidesz och Prawo i Sprawiedliwość (Lag och Rättvisa på svenska). Det som skiljer invandringsmotståndet i Visegrádländerna från liknande protester i övriga Europa är att budskapen kommer från etablerade, ledande partier. Flyktingfrågan är en av de frågor där de centraleuropeiska länderna sagt ifrån och illiberala röster är idag ett vanligt inslag i den nationella politiken¹⁷.

Med 2016 som startpunkt har Visegrádgruppen satt ett exempel för hur informella allianser kan användas inom EU för att verkställa sina visioner genom koalitionsbildning. De är däremot inte överens på alla punkter. Området där det råder störst skillnader mellan länderna är relationen till Ryssland, där Polen framstår som största motståndare och Ungern som största beundrare. Dessutom finns vissa konflikter mellan länderna, bland annat mellan Slovakien och Ungern, med anledning av den slovakiska behandlingen av landets ungerska minoritet¹⁸.

2 Metod, material och disposition

2.1 Disposition

Uppsatsen kommer att inledas med en genomgång av ett antal grundläggande begrepp för att på så sätt kunna utgöra en grund för analysen av primärkällorna. Information kommer att hämtas från olika typer av sekundärlitteratur, i första hand från vetenskapliga studier och artiklar. Detta gäller avsnitten om Visegrádgruppen, definitionen av Centraleuropa, centraleuropeisk identitet och den teoretiska delen om islamofobi. Kännedom om dessa teorier och begrepp är nödvändiga för en fördjupad förståelse för de presenterade åsikternas bakgrund, vilket inte förklaras i primärmaterialet.

Därefter följer den fyrdelade analysen, där fyra politiska ledare från Tjeckien, Polen, Slovakien och Ungern står i fokus. Resultatet kommer diskuteras och slutligen ska slutsatser kring det undersökta att presenteras. Som avslutande rubrik ges förslag på framtida forskning.

2.2 Material

Arbetets primärkällor är uttalanden av fyra politiska ledare i Visegrádgruppens medlemsländer; Robert Fico (premiärminister, Slovakien), Andrzej Duda (president, Polen), Viktor Orbán (premiärminister, Ungern) och Miloš Zeman (president, Tjeckien). Dessa fyra politiker har jag

¹⁷ "Big Bad Visegrád", *The Economist*, 2016-01-28, hämtad 2017-03-29, <http://www.economist.com/news/europe/21689629-migration-crisis-has-given-unsettling-new-direction-old-alliance-big-bad-visegrad>

¹⁸ Milan Nič, "The Visegrád Group in the EU: 2016 as a Turning Point?" 284-285

valt dels på grund av deras framträdande roller, både nationellt och internationellt, men också med anledning av den uppmärksamhet de fått i medier med anledning av uttalanden i flyktingfrågan¹⁹. Ländernas regeringar publicerar regelbundet olika typer av uttalanden från dessa stats- och regeringsöverhuvuden, vilket ger god tillgång till aktuellt förstahandsmaterial.

Jag har valt ut sju olika tal, intervjuer och uttalanden från det senaste året (2016–2017), då Visegråd-länderna under denna period fått uppmärksamhet för uttalanden i samband med migration. Urvalet är gjort utifrån en större samling uttalanden gjorda från 2015 och framåt. Urvalet finns listat i en av arbetets bilagor. Denna tidsram är vald eftersom att det är sedan flyktingkrisen 2015 som flyktingfrågan blivit central. De sju utvalda texterna är representativa för de åsikter som uttrycks kring flyktingar i Centraleuropa och innehåller flera återkommande drag som syns i den samling texter som urvalet skett utifrån.

Uttalandena är yttrade vid olika tillfällen och kontexter, men alla avhandlar internationellt samarbete och flyktingmottagande. Perspektiven är inställda på både Visegrådländerna och övriga Europa, vilket förstärker deras relevans för en uppsats inom Europastudier. Eftersom ledare från alla fyra medlemsländer finns representerade i undersökningen hoppas jag kunna få en bild som täcker hela regionen. Det utvalda primärmaterialet består av följande sju texter:

- Tre tal av Viktor Orbán: ett från en presskonferens efter den ungerska folkomröstningen om EU:s flyktingkvoter, ett tal från minnesdagen av Ungernrevolten, båda i oktober 2016 samt ett tal från minnesdagen av ungerska revolutionen 1848 i mars 2016.
- Intervju med Miloš Zeman i Washington post, i januari 2017.
- Tal av Robert Fico inför Slovakiens ordförandeskap i EU, sommaren 2016.
- Tal av Andrzej Duda inför den polska diplomatkåren i januari 2016 och ett uttalande under ett statsbesök i Budapest i oktober 2016.

Som komplement till de valda primärkällorna kommer även andra rapporterade uttalanden spela en viss roll. De bidrar ytterligare till den helhetsbild som uppsatsen ämnar ge. Dessa är ofta av mer extrem karaktär än de statsmannamässiga talen som nämns ovan, vilket ger analysen mer substans. Anledningen till att Viktor Orbán representeras genom tre texter är hans tongivande roll som en oppositionell kraft i den europeiska politiken sedan flera år tillbaka.

I arbetet med de teoretiska och inledande kapitlen kommer verk av olika slag att användas. Litteratur som avhandlar historia och identitet i regionen är centrala, bland annat Kristian Gerners bok *Centraleuropas historia* och Gerard Delantys *Europa – Idé, Identitet, Verklighet*.

¹⁹ Vince Chadwick, "The top ten wackiest anti-refugees remarks" *Politico*, 2015-10-19, hämtad 2017-03-15, <http://www.politico.eu/article/toxic-news-refugees-migrants-eu/>

Mattias Gardells bok *Islamofobi* bidrar med en teoretisk genomgång kring vad islamofobi är. Därtill används vetenskapliga artiklar och digitala källor hämtade från internet för att ytterligare förstärka bakgrund, teori och metodik.

2.3 Metod

Analysen av talen/uttalandena kommer bestå av två typer av textanalys; kritisk diskursanalys och funktionell idéanalys. Detta för att kunna återge en bild av vad de undersökta ledarna säger om flyktingkrisen och på vilket sätt de gör det.

Jag är medveten om att diskursanalys är ett brett fält och bara ordet diskurs har många definitioner. Detta återkommer jag till i teorikapitlet, där diskursanalysens teori presenteras. Det som kan sägas om metoden är att språket är centralt²⁰. Därför genomförs en undersökning av eventuella stildrag (t.ex. metaforer) som en del av analysen. För att djupare förstå uttalandena som analysen bygger på krävs också utläggningar av subjekspositioner, det vill säga vilka regler och normer Visegrädländernas ledare agerar efter och förhåller sig till när de talar om flyktingfrågan. Det krävs för att kunna uttyda tendenser i diskursen samt motivera analysen²¹.

Ett annat verktyg som diskursanalysen utgår från är legitimeringsstrategier, det vill säga hur Visegräd-ländernas ledare legitimerar sina åsikter kring invandring. Strategierna färgar av sig i språkbruket och bidrar ytterligare till att skapa en bild av synen på flyktingar. Jag kommer utgå från den holländske lingvistikforskaren Van Leeuwens fyra legitimitetsstrategier. De beskrivs närmare i teoridelen.

Den funktionella idéanalysen kommer vara till hjälp för att utröna bakgrunden till de fyra undersökta ledarnas vision av invandring genom att empiriskt förklara idéernas uppkomst²². I denna undersökning rör det sig främst om historiska faktorer och idéernas eventuellt islamofobiska bakgrund. Detta är viktigt eftersom att diskursanalysen, trots dess breda tillämpningsmöjlighet, saknar den dimensionen. Den ser mer till hur det talas om olika frågor och för att ge arbetet mer substans är den funktionella idéanalysen ett utmärkt komplement till diskursanalysen. Tillämpandet av flera analysmetoder blir därför en styrka.

²⁰ Göran Bergström och Kristina Boréus, "Diskursanalys" i: *Textens mening och makt – Metodbok i samhällsvetenskaplig text- och diskursanalys*, ed Bergström & Boréus et al (Lund: Studentlitteratur, 2005), 305

²¹ Bergström och Boréus, "Diskursanalys" 310

²² Göran Bergström och Kristina Boréus, "Idé- och ideologianalys" i: *Textens mening och makt – Metodbok i samhällsvetenskaplig text- och diskursanalys*, ed Bergström & Boréus et al (Lund: Studentlitteratur 2005), 156

3 Teori

I detta kapitel kommer teorier som ligger till grund för analysen att presenteras. Det handlar först om diskursiva teorier. Därefter läggs teorier om islamofobi fram vilket bidrar med kunskap inför den funktionella idéanalysen.

3.1 Diskurs

Diskursanalys är ett brett område, och begreppet diskurs definieras olika beroende på vilken forskare det är som talar. I mitt fall har jag valt att gå efter den brittiske semantikern Norman Faircloughs förklaring av begreppet som återges i hans artikel ”Critical Discourse Analysis in Transdisciplinary Research”. Där beskrivs ordet som ”ett sätt att återge samhällsliga fenomen, modalitet för handling och interaktion samt identifiering, det vill säga konstruktion av sociala och personliga identiteter”²³. Den första funktionen är central för min forskning som ämnar undersöka hur frågan om flyktingar och flyktingmottagande presenteras inom Visegrådgruppen. Därför är det möjligt att titta närmare på de fyra ledarnas uttalanden som egna diskurser, då deras personliga sätt att förklara sin bild av flyktingkrisen och faktorer lyser igenom. Stämmer de överens med varandra kan det innebära att det finns en gemensam centraleuropeisk flyktingdiskurs.

3.2 Legitimeringsstrategier

I Faircloughs *Analyzing Discourse* presenteras Van Leeuwens teorier om diskursiva legitimeringsstrategier. De är språkliga medel som används för att legitimera uttalanden och handlingar. De fyra viktigaste strategierna är som följer;

- Rationalisering; innebär att talaren pekar på institutionaliserade handlingar, med tydligt fokus på vad som behövs göras.
- Autorisering; innebär att talaren hänvisar sina uttalanden till traditioner, seder eller dylikt med stark förankring i samhället. Ett exempel är myndigheter.
- Moraliserings; används när ett yttrande knyter an till ett rådande system av värderingar.
- Narrativisering; bygger på narrativ som talaren eller författaren målar upp.

De olika legitimeringsstrategierna karaktäriseras av sättet ett yttrande uttrycks på. Rationalisering kännetecknas exempelvis genom vissa konjunktioner, bland annat ”för att”. Strategierna kan också kombineras med varandra. En fras kan till exempel innehålla både

²³ Norman Fairclough “CDA in Transdisciplinary Research” i: *A New Agenda in (Critical) Discourse Analysis*, Wodak and Chilton (Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins B.V 2005)

autorisering och narrativisering²⁴. I denna kontext blir de verktyg för politiska ledare att legitimera sin bild av flyktingar och flyktingmottagande.

3.3 Islamofobi

I Europa finns sedan medeltiden en bild av muslimer och Orienten som ett hot. Som bärare av en främmande kultur och religion har muslimerna fått stå för en alternativ civilisation i kontrast till den kristna världsbilden. Det är däremot först på senare tid som termen islamofobi har myntats. Begreppets utveckling och kännetecken beskrivs i religionsforskaren Mattias Gardells bok *Islamofobi*. Ordet betyder ungefär ”rädsla för islam”, men generellt berör detta uttryck snarare en rädsla för muslimska folk än en rädsla för religionen islam²⁵. Forskare på området hänvisar denna återuppståndna misstänksamhet mot muslimer till föregående typer av civilisatoriska motsatser. Det bästa exemplet från 1900-talet är uppdelningen av världen i en kapitalistisk och en kommunistisk maktsfär. När dessa distinktioner försvann efter Järnridåns fall 1989 började politiker och andra debattörer att leta efter nya uppdelningar att förhålla sig till och i Europa har detta i många fall tagit islamofobiska uttryck²⁶. Situationen späs på av en utspridd okunnighet om islam och muslimer, som grundar sig i dålig informationsspridning och segregation mellan Europas muslimska och kristen-judiska befolkningar²⁷.

I en centraleuropeisk kontext är islamofobin påtaglig, även om antalet muslimer med uppehåll i regionen är litet jämfört med flera västeuropeiska länder. Precis som i Västeuropa har islamofobiska strömningar i jämn takt uppstått under 2000-talet med terrorattackerna i USA den 11:e september 2001 som en viktig milstolpe. Motståndet mot ett mångkulturellt samhälle är högljutt och flera idéer känns igen från debatter i Västeuropa. I regionen är det också tydligt att det är den muslimska världen som är det nya hotet istället för kommunismen, vilket nämndes i föregående stycke²⁸.

Ett strukturellt problem bland centraleuropéer, både politiker och lekmän, är att kunskapen om islam och muslimer är låg, vilket den Pragbaserade psykologen Lorea Moreno beskriver i sin artikel “Fearing the Future – Islamophobia in Central Europe”. Okunnigheten bottenar i att de centraleuropeiska folken sällan utsätts för muslimsk kultur och synen på muslimska invandrare kommer från västeuropeiska debatter. Den centraleuropeiska rädslan är därför på många sätt en rädsla för något okänt. Detta hindrar dock inte politiska ledare i regionen

²⁴ Norman Fairclough, *Analyzing Discourse*, (New York/London: Routledge 2003), 98-100

²⁵ Mattias Gardell, *Islamofobi* (Stockholm: Leopard 2010), 9-12

²⁶ Gardell, *Islamofobi*, 77

²⁷ Gardell, *Islamofobi*, 15

²⁸ Lorea Moreno, “Fearing the Future – Islamophobia in Central Europe”, i: *New Presence: The Prague Journal of European Affairs* (2010) nummer 3, 73-76

från att dra slutsatser kring muslimer och deras inverkan på europeiskt samhällsliv. De menar att invandrarna för med sig ickedemokratiska värderingar och kulturell utspädning²⁹.

3.4 Fästning Europa

I boken *Europa – idé, identitet, verklighet* förklarar Delanty ett av de politiska uttryck som den europeiska islamofobin har tagit; idén om ”Fästning Europa”. Den handlar om att distansera sig från muslimska områden i Nordafrika och Mellanöstern från vilka många utvandrar till Europa genom att stärka de yttre gränserna och vårda idén om Europa innanför dessa gränser. På så sätt byggs en både mental och fysisk fästning upp. Populistiska representanter för främlingsfientliga partier i Västeuropa argumenterar sedan länge att dessa gränser ska byggas i östra Europa³⁰.

Idén om att stänga Europas gränser mot österlandet är gammal och de centraleuropeiska länderna har varit högst delaktiga i att skapa denna. Detta då länderna ligger i flera historiska gränsområden, vilket påpekades i det inledande kapitlet. Viktig i sammanhanget är den så kallade ”Antemurale-myten” (*Antemurale Christianitatis*, latin för ”den kristna skyddsvallen”). Myten växte fram i samband med den osmanska expansionen under 1500- och 1600-talen, då osmanerna förde en rad krig i Central- och Sydosteuropa. Efter misslyckade osmanska belägringar av Wien förklarade sig det Habsburgska riket som den romersk-katolska kyrkans försvarare. Det spred sig till flera länder under den österrikiska kronan. Idén blev tydligast i Ungern och Kroatien, provinser som gränsade direkt mot det osmanska riket och som i varierande grad även varit under osmanskt styre.

Också i Polen fick självbilden som den katolska kyrkans försvarare relevans, då landet gränsade mot det ortodoxa Ryssland, vilket genom den europeiska historien snarare setts som en del av Asien än av Europa, vilket förklaras i inledningskapitlet med regionskonstruktionen Eurasien³¹. Efter att en militärallians under ledning av den polske kungen Jan Sobieski slagit tillbaka den osmanska belägringen av Wien 1683 uppstod även en självuppfattning av Polen som högst delaktig i att försvara det kristna Europa från vidare muslimsk expansion³².

Idéer och myter av det slaget, med mål att hålla muslimer borta från Europa, har kommit upp till ytan i samband med flyktingkrisen och satts i praktiken. Här har Visegrådgruppen varit aktiva och propagerat för stängda gränser på Balkan³³.

²⁹ Moreno, ”Fearing the Future”, 76-79

³⁰ Delanty, *Europa – Idé, Identitet, Verklighet*, 199-201

³¹ Delanty, *Europa – Idé, Identitet, Verklighet*, 77-82

³² Peter Johnsson, *Polen i Europa – en resa i historien 966–2005*, (Stockholm, Carlsson Bokförlag 2005) 106

³³ Daniella Markquardt, ”De vill stänga gränsen mellan Grekland och Makedonien”, *Sveriges Radio*, 2016-01-15, hämtad 2017-04-04, <http://sverigesradio.se/sida/artikel.aspx?programid=83&artikel=6369027>

4 Analys

4.1 Robert Fico

Den förste av arbetets forskningsobjekt är Slovakiens premiärminister Robert Fico. Fico är partiledare för det socialdemokratiska partiet SMER-SD (Riktning Socialdemokrati på svenska), ett parti med populistiska rötter och som från början hade en anti-romsk agenda³⁴. Sedan 2012 är han premiärminister. I samband med parlamentsvalet i mars 2016 yttrade Fico en rad kritiska uttalanden mot islam och flyktingar. Ett av de framträdande exemplen på dessa yttranden kom under en intervju med slovakiska TASR (Tlačová Agentúra Slovenskej Republiky), då Fico förklarade att det inte finns någon plats för muslimer i Slovakien³⁵. I valet tappade SMER-SD sin majoritet och tvingades bilda en koalition med tre andra partier, bland annat det slovakiska nationalistpartiet som också är tydliga motståndare mot ett flyktingmottagande³⁶. Ficos islamfientliga retorik har sedan fortsatt, därför räknas hans subjektsposition som negativt inställd till flyktingar.

I ett tal i EU-parlamentet den 6e juli 2016 berör Fico flera aktuella frågor, men migrationsfrågan har en central roll. Rent generellt kan rationaliserande och moraliserande legitimeringsstrategier utrönas ur Ficos uttalanden kring flyktingmottagande med hjälp av Van Leeuwens teorier. Något som framgår tydligt genom hela talet är också hans egna visioner för ett förnyat EU, där mycket fokus läggs på nya lösningar av kriser. Mest fokus läggs på flyktingkrisen. En målande metafor i detta språkbruk kommer när Fico beskriver hur EU:s yttre gränser ska stärkas upp genom att ”den nya europeiska gräns- och kustbevakningen ska ’födas’ under ordförandeskapet”³⁷.

Moraliseringar kring flyktingfrågan tar stor plats i Robert Ficos diskurs. Detta syns i det känsloladdade språkbruk han använder kring flyktingkrisen. Den känsla han förknippar med migration, som enligt honom också är den känsla EU:s medborgare känner gentemot flyktingar, är rädsla. Detta är en av de starkaste känslor vi människor har och att appellera till den och visa att den tas på allvar är en viktig strategi. Han listar kort de anledningar som orsakar rädsla bland Europas medborgare, såsom ”förlust av kulturell identitet och rädsla för terrorism”³⁸. Det är i

³⁴ Steven Saxonberg, ”Tjeckien och Slovakien – en lyckad skilsmässa”, 266

³⁵ Vince Chadwick, ”Robert Fico: ‘Islam has no place in Slovakia’”, *Politico*, 2016-05-26, hämtad 2017-04-10, <http://www.politico.eu/article/robert-fico-islam-no-place-news-slovakia-muslim-refugee/>

³⁶ Johan Schlienger. ”Ny regering klar i Slovakien”, *SVT Nyheter*, 2016-03-17, hämtad 2017-04-10, <http://www.svt.se/nyheter/utrikes/ny-regering-klar-i-slovakien>

³⁷ ”Speech by Slovak Prime Minister Robert Fico in the European Parliament”, 2016-07-06, hämtad 2017-04-10, <http://www.eu2016.sk/en/speeches-and-statements/speech-by-slovak-prime-minister-robert-fico-in-the-european-parliament>

³⁸ ”Speech by Slovak Prime Minister Robert Fico in the European Parliament”

grund och botten en rädsla för det okända, att Europa riskerar att förändras. Eftersom den rädsla som Fico talar om riskerar att sätta hela EU-projektet ur spel är det viktigt att stoppa dess ursprung, vilket här är detsamma som att stävja migrationsströmmar. Genom att tala om ämnet på ett känsloladdat sätt piskar Fico upp tankar hos folk i både EU och Slovakien att flyktingarna är något okänt och skrämmande, vilket säkert har stor effekt bland de centraleuropeiska ländernas invånare, då islam och muslimsk kultur på grund av begränsade kunskaper framställs som främmande och hotfull.

Fico återkommer till moraliserandet senare i sitt tal när han beskriver Slovakiens relation till EU. På ett känsloladdat sätt förklarar han att landet, som ”alltid har varit en av EU-projektets största supportrar”³⁹, har tappat förtroende för unionen. Konflikter som uppstått kring flyktingfrågan är en av anledningarna till detta. Samtidigt betonas ändå en sorts beundran och en vilja att kämpa för ett bättre EU. Genom att sätta värderingar som frihet, fred, säkerhet, värdighet m.m. i centrum ska den europeiska identiteten stärkas.

Efter detta moraliserande stycke går Fico vidare med en mer rationaliserande utläggning kring lösningar för flyktingkrisen som appellerar till sunt förnuft. Ansvar, realism, pragmatism är tre ledord som enligt Fico kommer att prägla det slovakiska ordförandeskapets hantering av aktuella problem som EU behöver lösa. Däribland finns flyktingkrisen. Att lägga fram en hållbar vision som inte bara hanterar problemet på kort sikt är en hög prioritet för honom. ”EU behöver en ny vision ... som ser till historia och mångfald men även de enskilda medlemsländernas möjligheter och kapacitet”⁴⁰ är ett citat ur texten som speglar Ficos krav på rationella lösningar och förnyade idéer för EU-samarbetet, inte minst i samband med flyktingmottagande, temat som dominerade det föregående stycket. I förnyelsearbetet intygar Fico att Slovakien som ordförandeland ska ha en ledande roll, bland annat genom att föra en gemensam talan i FN för att ”tala starkt och klart” för en ”global lösning”.

Fico talar om det europeiska samarbetets styrka och behovet av en enad front i flyktingfrågan. Resonemanget kring institutioner som EU och slovakiska regeringens styrka i problemlösningen bär tydliga drag av legitimeringsstrategin autorisering, det vill säga att framhäva aktörer som särskilt lämpliga att hantera situationen. För även om Fico menar att EU inte är perfekt, är det fortfarande den bästa vägen för att få till en bra lösning på problematiska situationer i Europa. Fokus för Ficos tal ligger på Europas (och då främst EU:s) nationer och nationernas medborgare, vilket upprepas flera gånger genom hela talet. I sammanhanget är detta

³⁹ ”Speech by Slovak Prime Minister Robert Fico in the European Parliament”

⁴⁰ ”Speech by Slovak Prime Minister Robert Fico in the European Parliament”

språkbruk viktigt, eftersom han står inför Europaparlamentet. Samtidigt avgränsar det Europa gentemot övriga världen. Autorisering knyter även an till kritik av rådande institutioner och då Fico gång på gång påpekar att EU:s system idag inte räcker till blir denna legitimeringsstrategi mycket tydlig.

Eftersom talet hålls på EU-nivå finns det inget utrymme för Fico att lägga fram idéer kopplade till slovakisk identitet. Att han istället lyfter fram det europeiska i sammanhanget är som tidigare nämnt inte förvånande, med tanke på talets kontext. Därför är det snarare den europeiska identiteten som Fico använder sig av när han argumenterar kring flyktingar. Exempel på ett mer nationellt resonemang presenterade Fico i en intervju med österrikiska *der Standard*, där han lyfte fram kristenheten som en grundpelare för den slovakiska nationen, vilket betyder att Slovakien endast kan tänka sig ta emot kristna flyktingar⁴¹. Det uttalandet hänger väl ihop med katolska kyrkans framträdande roll i den slovakiska identiteten, vilket beskrevs i det inledande kapitlet.

Det råder slutligen inget tvivel om att de förslag på lösningar och resonemang kring flyktingkrisen som kommer till uttryck i talet bär på ett visst mått av islamofobi. Även om hans argumentation mot flyktingmottagande inte är fullt så rakt på som i tidigare uttalanden drar Fico ändå paralleller mellan migration och nedbrytning av kultur, ekonomi och säkerhet, vilket alla är åsikter som enligt Gardell kännetecknar den islamofobiska tanketraditionen. Intrycket förstärks i och med att Fico talar om rädsla i samband med uppradandet av flyktingmottagandets konsekvenser på det europeiska samhället. Men framförallt innehåller Ficos vision av migration tydliga drag av tanken om ”Fästning Europa”; Europas egna mångfald ska värnas, men de yttre gränserna ska stärkas upp. Genom att stoppa inflödet av flyktingar ska detta mardrömsscenario som Fico målar upp undvikas. Att sådana idéer kommer till uttryck är knappast förvånande när Ficos tal ställs i relation till hans subjektsposition emot flyktingmottagande, både vad gäller diskurs och idéer.

4.2 Miloš Zeman

Miloš Zeman är sedan 2013 Tjeckiens president. Han har tidigare tjänat som socialdemokratisk premiärminister i början av 2000-talet, men representerar idag ett annat parti och beskrivs av många kommentatorer som en vänsterpopulist. Zeman går emot den allmänna opinionen inom EU på flera områden. Han är emot ekonomiska sanktioner mot Ryssland och var en av få

⁴¹András Szigetvari, „Slowakei würde weitere Flüchtlinge von Österreich übernehmen“ *Der Standard*, 2015-08-10, hämtad 2017-04-18, <http://derstandard.at/2000020524797/Kein-Cent-Schuldenschnitt-fuer-Griechenland>

politiska ledare i Europa som aktivt stödde Donald Trump i det amerikanska presidentvalet⁴². Zeman är en frispråkig man som stått för mängder av omtalade yttranden i och kring den europeiska toppolitiken. Flera av dessa har berört flyktingkrisen, där han uttalat sig negativt om både islam som religion och dess utövare. Bland annat har han påpekat att islam berövar världen på kvinnors skönhet, eftersom de tvingas bära heltäckande plagg som burka eller niqab⁴³. Med uttalanden av denna typ blir alltså Zemans subjektposition tydligt emot flyktingmottagande.

I en intervju i amerikanska *Washington Post* från januari 2017 talar Zeman om sina åsikter inom ett flertal områden, bland annat flyktingmottagande. Med utgångspunkt i Van Leeuwens fyra legitimeringsstrategier kan det fastslås att Zeman generellt talar om flyktingar och migration på ett framförallt moraliserande sätt. Det kan också sägas att han är rättfram i sina förklaringar, utan förskönande omformuleringar. Drag av autorisering och narrativisering förekommer också.

De moraliserande delarna av texten, med hänvisning till rådande europeiska värderingssystem, är som tydligast i början och i slutet. Tematiken kretsar kring migration och flyktingar. Svaret på intervjuarens första fråga, angående Donald Trumps inbjudan till Zeman att göra ett statsbesök i USA, knyter Zeman till de likheter han delar med hans amerikanska dito. Zeman menar att de båda visar prov på stort mod i ”kampen mot islamistisk terrorism och illegal invandring”⁴⁴. Det intressanta med denna mening är att i samma andetag som Zeman talar om invandring, om än illegal, påtalar han också islamistisk terrorism, som om de vore naturligt sammanlänkade. Enligt Zemans åsikt finns ingen internationell terrorism, bara islamistisk. Enligt honom är det modigt att kalla det vid dess ”rätta” namn.

Moraliserandet återkommer mot slutet av intervjun, när Zeman försvarar ett tidigare uttalande om att muslimska flyktingar inte kan integreras i europeiska samhällen. Här lyfter han fram kvinnosyn som en avgörande punkt. Enligt Zeman ser muslimer kvinnor som ”mindre värda varelser”⁴⁵, vilket för honom är helt oförenligt med europeisk kultur. Denna fras bär också drag av autorisering, där europeisk kultur som institution gör det omöjligt för muslimsk kultur att integreras.

⁴² Anthony Faiola, “Meet the pro-Russian, anti-Muslim European leader who was just invited to Trump’s White House”, *The Washington Post*, 2017-01-11, hämtad 2017-04-11, https://www.washingtonpost.com/world/europe/meet-the-pro-russian-anti-muslim-european-leader-who-was-just-invited-to-trumpswhite-house/2017/01/11/18c14536-d808-11e6-9f9f-5cdb4b7f8dd7_story.html?utm_term=.9c9ea4fa8574

⁴³ ”Zeman; ‘Refugees will apply sharia laws’”, *The Prague Post*, 2015-10-17, hämtad 2017-04-11, <http://www.praguepost.com/czech-news/50288-zeman-refugees-will-apply-sharia-law>

⁴⁴ “Meet the pro-Russian, anti-Muslim European leader who was just invited to Trump’s White House”

⁴⁵ “Meet the pro-Russian, anti-Muslim European leader who was just invited to Trump’s White House”

En av de mest intresseväckande delarna av intervjun är när Zeman ska förklara ett tidigare uttalande om muslimer. Han lär ska ha sagt att det inte finns några muslimer som utövar en moderat form av islam. Detta påstående besvaras med en sorts allegori; han liknar Europas muslimska befolkning med invånarna i Nazityskland på 30-talet. Zeman beklagar sig över hur ett så pass kultiverat land på bara ett par år blev djupt hänförda nazister. Om tyskarna kunde bli så radikaliserade menar han att det finns en ”allvarlig risk” att världens två miljarder muslimer också kan radikaliseras av religiösa extremister⁴⁶. Denna liknelse har Zeman presenterat en gång tidigare, då i ett tal under ett FN-möte, som helt ägnades åt hur världssamfundet ska få bukt med internationell terrorism⁴⁷. Denna narrativiserande legitimeringsstrategi kan ses som effektiv, särskilt i ett land som Tjeckien (och Centraleuropa i stort) som påverkades mycket svårt av nazisternas krigsförbrytelser. Denna typ av narrativisering känns också igen från flera länder i Central- och Östeuropa och kan ses som en effektiv metod för att röra upp känslor.

Exempel på auktoriserande legitimeringsstrategi finns i ett uttalande som inte direkt avhandlar synen på islam och flyktingar, men som indirekt har att göra med orsaker till flyktingströmningarna. Det är när Zeman talar om USA:s tidigare president Barack Obama, en person som hyllats unisont av de flesta västeuropeiska länder för sin politiska gärning. Zeman däremot menar att Obamas politik är det som ”förstört praktiskt taget alla strukturer och länder i Mellanöstern”⁴⁸, vilket definitivt kan kopplas till flyktingkrisen. En kritik av en så pass populär politiker ger legitimitet till den som yttrar åsikten och det understryker också Miloš Zemans oppositionella ställning i världspolitiken när det gäller just flyktingfrågan.

Idéerna som uttrycks i intervjun är tydligt inspirerade av klassiskt islamofobiska föreställningar av muslimer. Zeman målar ut dem som kvinnohatare och att de står bakom all världens terrorism, eftersom det i hans ögon bara finns islamistisk terrorism. Vad Zeman bygger sin kunskap på är inte redovisat, men utifrån vad vi vet om den låga kunskapsnivån i Centraleuropa kring frågor om islam och muslimer är det att anta att han generaliserar⁴⁹. De egenskaper som han nämner räknas främst till den lilla gruppen av fundamentalistiska utövare av islam och kan inte ses som representativt för hela den muslimska befolkningen. Ändå menar Zeman att hela världens muslimska befolkning riskerar att radikaliseras, misstankar som

⁴⁶ “Meet the pro-Russian, anti-Muslim European leader who was just invited to Trump’s White House”

⁴⁷ Miloš Zeman, “Speech of the President of the Czech Republic at the 71st session of UN General Assembly”, 21:e september 2016, hämtad 2017-04-12, <https://www.hrad.cz/en/president-of-the-cr/current-president-of-the-cr/selected-speeches-and-interviews/speech-of-the-president-of-the-czech-republic-at-the-71st-session-of-un-general-assembly-12939#from-list>

⁴⁸ “Meet the pro-Russian, anti-Muslim European leader who was just invited to Trump’s White House”

⁴⁹ Moreno, ”Fearing the Future”, 76-79

hämtade ur europeisk medierapportering, vilket stämmer överens med Morenos forskning om islamofobi i Centraleuropa.

Avslutningsvis råder det alltså inga tvivel om att det finns islamofobiska inslag i Miloš Zemens diskurs när det gäller flyktingfrågan, särskilt om analysens resultat sätts i en större kontext med Zemens tidigare uttalanden inom området. Det jag finner intressant i denna intervju är sättet Zeman använder sig av europeisk kultur som motsats till muslimsk kultur. Ingenstans nämns tjeckisk identitet eller kultur, det är endast det europeiska som lyfts fram. Zeman gör sig till en företrädare och försvarare för hela den europeiska gemenskapen. Det blir en central del av hans legitimeringsstrategi. Däremot använder han sig av Tjeckiens och Centraleuropas historiska erfarenhet när han jämför nazism med radikal islamism. Eftersom nazismen idag är allmänt betraktat som det rääste exemplet på mänsklig ondska bevisar den narrativa liknelsen mellan två våldsamma ideologier exakt hur stor fråga Zeman tar detta för. En ödesfråga för regionen, på sätt och vis.

4.3 Viktor Orbán

Av de undersökta Visegrád-ledarna är Ungerns premiärminister Viktor Orbán den som fått mest uppmärksamhet i västlig media. Som ledare för det konservativa partiet Fidesz (ungerska medborgarunionen) har han blivit en frontfigur för den illiberala vågen som gått över Europa sedan 2010. Orbán för en nationalistisk politik, vilket märks i hans och partiets retorik, där fokus ligger på etniska ungrare, både innanför och utanför Ungern⁵⁰. Under flyktingkrisen fick han kritik från övriga EU för Ungerns agerande mot de flyktingar som reste genom landet. Han har dock stått fast vid sina åsikter och har sedan dess byggt höga stängsel längs gränsen mot Serbien för att stoppa inflödet av flyktingar⁵¹. Detta gör att Viktor Orbán har en tydlig subjektposition emot invandring.

Det första talet av Viktor Orbán som jag har valt att analysera hölls i samband med den folkomröstning som hölls i Ungern i början av oktober 2016, där landets invånare röstade för eller emot EU:s flyktingkvoter. Orbán var själv emot kvoterna och talet bör därför ses som ett segertal, då nej-sidan vann med mycket god marginal. Talet inleds med att han gratulerar alla till resultatet och tackade de som gått för att rösta, eftersom de insett av vilken vikt denna fråga är. Talet får i stort anses vara ett rationaliserande uttalande. Det hänvisar i hög utsträckning till siffror och förnuft. Med syftning på valresultatet förklarar Orbán att ”nio av tio röstade för

⁵⁰ Keno Verseeck, ”Hungary experiences nationalism renaissance”, *Deutsche Welle*, 2012-06-01, hämtad 2017-04-19, <http://www.dw.com/en/hungary-experiences-nationalism-renaissance/a-15991580>

⁵¹ Matthew Karnitschnig, ”Orbán says migrants threaten ‘Christian’ Europe”, *Politico*, 2015-09-03, hämtad 2017-04-19, <http://www.politico.eu/article/orban-migrants-threaten-christian-europe-identity-refugees-asylum-crisis/>

Ungerns rätt att fatta egna beslut” i en av de viktigaste frågorna i dagens Europa. Han tillskriver valresultatet stor validitet eftersom ”15 procent fler människor röstade i folkomröstningen än i det senaste EU-parlamentsvalet”, vilket han ser som viktigt. Att så pass många i ett EU-medlemsland röstade emot unionens omfördelningsverktyg ser Orbán som en stor seger, då det innebär att demokratin och folkviljan kommer till uttryck⁵².

Talet går därefter över i vad Van Leeuwen kallar en auktoriserande legitimeringsstrategi. Auktoriteten som Orbán sätter främst är Ungern och det ungerska folket i kontrast till beslutsfattarna inom EU. Det är endast de som borde få avgöra vilka som ska få bo i deras land. Han målar därför upp folkomröstningen som ett val mellan Bryssel och Budapest, där ungrarna valde Budapest. Unionen menar att Europa ska släppa in flyktingarna och att kvoterna ska fördela dem över medlemsstaterna. Något uppseendeväckande är den metafor som Orbán använder för att beskriva flyktingströmmarna som vi ser idag från Mellanöstern till Europa; han beskriver dem som smärtsamma och dramatiska vågor⁵³. Detta tyder på fientlighet mot flyktingarna och att EU gör fel som tar emot dem. Mer kritik mot EU som en demokratisk institution följer; hur ska organisationen hantera utslaget av den ungerska folkomröstningen? Därmed visar Orbán att hans regering står upp emot EU och att ungrarna kan lita på dem i kampen mot EU:s flyktingkvoter. De är institutionen som bäst kan hantera problematiken.

Den sista legitimeringsstrategin som används i talet är moralisering, vilken kommer till uttryck när Orbán talar om framtiden och flyktingmottagandets inverknings på det ungerska samhället. Flyktingfrågan är ”den viktigaste frågan för många år framåt, för Ungerns framtid, för våra barn och barnbarns framtid”⁵⁴ förklarar han. Direkt efter ställer han en rad frågor kring vilka risker flyktingmottagandet kan innebära för bland annat Ungerns grund som kristet land, dess traditioner och seder samt dess ekonomiska system, ”återupplivat med stor möda”.

Denna del, där flyktingmottagandets konsekvenser presenteras, är intressant ur mitt idéanalytiska perspektiv. Oron för att det ungerska samhället ska förändras är ett tydligt islamofobiskt drag, där flyktingar från Mellanöstern framställs som ett hot mot kulturella och ekonomiska system. Misstänksamhet grundad i dessa idéer känns igen från Gardells beskrivning av den islamofobiska tanketraditionen. Det som tydliggör Orbáns distinktion mellan ungersk och muslimsk kultur är just det faktum att han understryker landets historia

⁵² “Viktor Orbán's press conference after the announcement of referendum results”, 2016-10-03, hämtad 2017-04-19, <http://www.kormany.hu/en/the-prime-minister/the-prime-minister-s-speeches/viktor-orban-s-press-conference-after-the-announcement-of-referendum-results>

⁵³ “Viktor Orbán's press conference after the announcement of referendum results”

⁵⁴ “Viktor Orbán's press conference after the announcement of referendum results”

inom den kristna gemenskapen. Detta genom att ifrågasätta vad som kommer hända landets kristna rötter ifall EU:s flyktingkvoter accepteras och Ungern börjar ta emot migranter.

I Orbáns argumentation lyfts mycket av det ungerska fram som viktigt. Det rör sig i första hand om kultur, men även om landets suveränitet i stort, vilket skulle kunna refereras till de stora delar av nationens historia då främmande makter från antingen Wien eller Moskva har haft stark påverkan på nationell politik. Därför finns en viss logik i att den nationalkonservativa regimen under Fidesz ställer sig kritiska till beslut som fattas över deras huvuden.

Dessa idéer och bruk av den ungerska historiska erfarenheten kommer ännu tydligare till uttryck i de andra av Orbáns tal som analyseras i detta arbete. De talen hölls vid minnesdagar för ungerrevolten 1956 och revolutionen mot det habsburgska styret 1848, två viktiga händelser i den ungerska historien. Att två tal tillägnade historiska uppror mot främmande makter har att göra med dagens debatt om flyktingar i Europa kan verka oväntat vid första anblick, men faktum är att det är ett tema som dominerar båda texterna. En analys av dessa kan därför ge viktiga perspektiv till slutsatsen. Först ut är talet från minnesceremonin för Ungerrevolten 1956.

Den första delen av talet har en tydlig narrativ struktur, där Orbán berättar om Ungerns tid som sovjetisk satellitstat, en lång tid av mörker och ofrihet. Revolten 1956 blev ett motangrepp mot de ledare som på avstånd ville styra landet genom hårt politiskt förtryck. Ledordet för utläggningen är Frihet. Frihet och suveränitet. Sensmoralen i Orbáns berättelse om ungrarnas kamp för frihet (som bland annat liknas med den bibliska berättelsen om Davids kamp mot jätten Goliat) mynnar slutligen ut i frågan ”Bestämmer vi själva över våra egna liv, eller bestämmer någon annan åt oss?”⁵⁵.

Därefter fortsätter Orbán på ett moraliserande spår, där frihet har stor betydelse som en grundläggande värdering för den ungerska nationen. Att ge upp denna värdering vore att avsäga sig sin nation och slutligen bli en minoritet i Europa. Därför måste ”Europas frihetsälskande folk rädda Bryssel från sovjetisering och från deras mål att bestämma i vårt ställe vilka vi ska bo med i vårt hemland”⁵⁶. Det som ger detta moraliserande resonemang om frihet mer bäring är den del av den ungerska identiteten som Gerner beskriver, nämligen att Ungern agerar

⁵⁵ “Prime Minister Viktor Orbán’s speech at the official ceremony marking the 60th anniversary of the 1956 Revolution”, 2016-10-25, hämtad 2017-04-19, <http://www.kormany.hu/en/the-prime-minister/the-prime-minister-s-speeches/prime-minister-viktor-orban-s-speech-at-the-official-ceremony-marking-the-60th-anniversary-of-the-1956-revolution>

⁵⁶ “Prime Minister Viktor Orbán’s speech at the official ceremony marking the 60th anniversary of the 1956 Revolution”

beskyddare för europeiska värderingar, bland annat just frihet. För att slå vakt om friheten måste det till mod, vilket Orbán tycker att Ungern visar inom det område som talet till slut handlar om: frågan om flyktingmottagande och EU:s flyktingkvoter. Med hänvisningar till händelser under 1900-talet då Ungern visat mod stärker Orbán sina argument om att ungrare inte backar i svåra tider, utan står fast vid sina plikter och de gör därmed övriga Europa en tjänst. Detta trots att de själva aldrig tar sig vatten över huvudet. Som exempel tar han upp just Ungernrevolten 1956 och hur landet lät östtyska flyktingar resa genom Ungern och vidare till Västeuropa i slutet av 80-talet. Genom att stänga gränsen under 2015 har de även stoppat ”den okontrollerbara strömmen av migranter från söder”. Återigen dyker den tidigare nämnda beskyddaridentiteten upp när Orbán förklarar att ”Europa alltid kan räkna med oss”⁵⁷. Här är Antemurale-mytten, som är starkt förankrad i landet, högst närvarande. Orbán lyfter på så sätt fram Ungerns självbild som försvarare av Europa. Genom att stänga gränserna anser Orbán att Ungern har lyckats avvärja en överväldigande massa av flyktingar som i längden innebär stora problem för Europas nationer då de splittrar den nationella enigheten och dessutom kan leda till att ungrarna hamnar i minoritetsställning.

I samband med detta läggs kritik mot EU fram, och där blir exempel på autorisering tydliga. EU riskerar alltså enligt Orbán att bli en förtryckande institution, på samma sätt som Sovjetunionen under stora delar av 1900-talet i praktiken styrde ett antal öst- och centraleuropeiska stater. Ungern ska själva ”ta ansvar för sitt eget öde”, och försvara det som är ungerskt. Precis som i det föregående talet är det den kristna gemenskapen som i Orbáns ögon utmärker Europa. Det är alltså på en kristen grund som Ungern ska stå, och även om övriga Europa väljer att ”omstrukturera deras fundament och blanda deras egna ideal och befolkning” kommer Orbán och hans jämlingar i vilket fall kämpa för att en sådan förändring inte kommer att ske i Ungern. Mot slutet är Orbáns budskap att Ungern kommer att fortsätta agera modigt i flyktingfrågan och inte backa för ”terrorister som förklarar krig mot västvärlden, mot lyckosökare ... dagdrönare och naiva själar som inte har en aning om vilken extrem fara de knuffar Europa och dem själva emot”⁵⁸. Istället för att ta emot invandrare ska de egna familjerna sättas i första rummet. Att genomföra ett nationellt projekt med den målsättningen är enligt Orbán att gå den svåra vägen, vilket också bevisar deras mod inom området.

Användandet av historiska narrativ är som allra tydligast när Orbán jämför Ungerns motstånd mot EU:s flyktingkvoter med folkets uppror mot kommunistregimen sextio år

⁵⁷ “Prime Minister Viktor Orbán’s speech at the official ceremony marking the 60th anniversary of the 1956 Revolution”

⁵⁸ “Prime Minister Viktor Orbán’s speech at the official ceremony marking the 60th anniversary of the 1956 Revolution”

tidigare. Ett land där frihet är det största och där nationell suveränitet är det enda som tryggar detta. Därför höjer Orbán rösten och går till attack mot den utveckling han tycker sig se inom unionen. Det kan tänkas att hans kritik får större genomslag inte bara i Ungern utan även i andra länder, då EU i grund och botten försöker vara motsatsen till Sovjetunionen, det vill säga en demokratisk gemenskap där fri- och rättigheter tas till vara. Tydligt är i vilket fall att knäckfrågan för Orbán och Fidesz är flyktingkvoterna.

Det tredje talet, det från mars 2016, påminner i stor utsträckning om talet om upproret mot den kommunistiska regimen. Här går han däremot längre bak i historien, till 1848 och kampen för självständighet gentemot den österrikiska kronan. Samtidigt talar han om hur Ungern kämpat mot invasioner och ockupationer tidigare. På detta ger han exempel från historien. Det refereras till nazisternas koncentrationsläger och sovjetiska stridsvagnar. Ett citat kan också härledas till erfarenheten av osmanskt styre efter förlusten i Mohács 1526. ”De som har kommit med våld och mot vår vilja har alltid mött motstånd”⁵⁹.

Narrativisering, det vill säga att legitimera sin diskurs genom berättelser, är en dominerande legitimeringsstrategi i talet. Revolutionära hjältar som poeten Sandor Petőfi står i centrum. 1848 jämförs flera gånger med 1956 och Orbán lyfter fram Ungern som ”de andliga arvtagarna och avkomman av revolutionerna ’48 och ’56”. Det är ett viktigt nationellt narrativ som visar på motstånd och försvar av nationell frihet, vilket ger denna narrativisering en naturlig plats i Orbáns diskurs⁶⁰.

Övergripande för Orbáns tredje tal är att moralisering och autorisering är framträdande legitimeringsstrategier, även här. Väldigt mycket möda läggs på att kritisera EU. Det sägs bland annat att ”den huvudsakliga faran för Europas framtid är inte de som vill komma hit, utan Bryssels fanatiska internationalister”, ett citat som följs av en rad kritiska beskrivningar av EU:s ”kosmopolitiska invandringspolitik”. I samband med detta märks också de moraliserande delarna, med ett fokus på frihet, enighet och suveränitet, precis som i tidigare uttalanden. Dessutom märks ett fientligt språkbruk när han talar att Europas värderingar är i ”dödlig fara” eller om Europa som en ”svag och sjuklig blomma som äts upp av en gömd mask”⁶¹. Dessutom pekar han i slutet ut Ungern och de andra centraleuropeiska länderna (framförallt Polen) som

⁵⁹ “Speech by Prime Minister Viktor Orbán on 15 March”, 2016-03-15, hämtad 2017-04-28, <http://www.kormany.hu/en/the-prime-minister/the-prime-minister-s-speeches/speech-by-prime-minister-viktor-orban-on-15-march>

⁶⁰ “Speech by Prime Minister Viktor Orbán on 15 March”

⁶¹ “Speech by Prime Minister Viktor Orbán on 15 March”

en grupp av ansvarsfulla länder som kommer leda utvecklingen mot ett nytt flyktingsamarbete⁶². Detta är i Visegrádgruppens kontext ett mycket viktigt yttrande.

Även i dessa tal från minnesceremonier finns islamofobiska idéer representerade. Detta syns främst på sättet Orbán karaktäriserar flyktingar som terrorister och dagdrönare, men det kommer även till uttryck i hans utläggning om hur Ungern räddar Europa genom att stänga sina gränser. Dessutom beskrivs dagens flyktingströmmar som en invasion och ett hot mot europeiska seder och bruk i talet den 15:e mars. Invandringen för med sig ”brott, terrorism, homofobi och synagogsbrännande anti-semitism”, menar han⁶³.

Det kan konstateras att Viktor Orbáns uttalanden om flyktingmottagande stämmer väl överens med den subjeksposition som presenterades i början av kapitlet. Frågan dominerar hans diskurs. Legitimitetsstrategier och ett språkbruk kännetecknat av metaforer understryker Orbáns inställning till muslimska flyktingar som ett problem för hela Europa. Det är intressant att se hur en ledare för ett litet land som Ungern tar en ledarroll i en dominerande fråga. En förklaring till detta kan vara landets identitet som Europas och kristendomens beskyddare.

4.4 Andrzej Duda

Den siste som undersöks i detta arbete är den polske presidenten Andrzej Duda. Politiskt delar Duda flera värderingar med Viktor Orbán, då han har en bakgrund i ett konservativt parti. Det är allmänt känt att han är djupt kristen och kristna värderingar tar plats i Dudas tal⁶⁴. Under presidentvalskampanjen 2015 ska Duda ha yttrat fientliga åsikter om muslimska flyktingar och bland annat sagt att invandrare från Mellanöstern för med sig allvarliga sjukdomar⁶⁵. Denna retorik har emellertid bytts ut efter att han vann valet, och i en intervju med den kanadensiska tidningen *Macleans* berättade Duda att alla som vill har chansen att söka asyl i Polen, oavsett tro och ursprung, så länge den sökande uppfyller vissa krav⁶⁶. Dessa vitt skilda ståndpunkter gör det svårt att sätta en tydlig subjeksposition på Andrzej Duda, men med sina politiska rötter i ett nationalkonservativt parti får han ses som negativt inställd mot flyktingmottagande, även om hans senare yttrande visar en diplomatisk hållning i frågan.

Den första av två texter som valts ut för analysen av Andrzej Dudas diskurs är ett kort uttalande i samband med presidentens statsbesök i Budapest i oktober 2016. Uttalandet kretsar

⁶² “Speech by Prime Minister Viktor Orbán on 15 March”

⁶³ “Speech by Prime Minister Viktor Orbán on 15 March”

⁶⁴ Jan Cienski, ”The world according to Duda”, *Politico*, 2015-08-19, hämtad 2017-04-20, <http://www.politico.eu/article/duda-tusk-poland-foreign-policy-germany-nato/>

⁶⁵ ”The top ten wackiest anti-refugees remarks”

⁶⁶ Paul Wells, “Poland’s president on NATO, his critics and the burden of history”, *Macleans*, 2016-05-12, hämtad 2017-04-20, <http://www.macleans.ca/politics/worldpolitics/polands-president-on-nato-refugees-his-critics-and-the-burden-of-history/>

kring värderingar i dagens Europa, därför syns det snabbt att legitimeringsstrategierna moralisering och autorisering tar stor plats i diskursen.

De värderingar som Duda pekar ut som centrala för det europeiska samhället är de som stödjer sig på den kristna traditionen. Enligt Duda har dessa värderingar "försvunnit, glömts bort och trampats på av andra ideologier"⁶⁷. Till de kristna idealens försvar kommer Polen och Ungern, och Duda ser det som dessa nationers plikt att sprida och bevara dessa "goda värderingar" och stå fast vid dem. Detta i kontrast mot vissa västeuropeiska länder som under den senaste tiden kritiserat båda länderna för deras nationalistiska och konservativa politik. I denna debatt har diskussioner kring flyktingmottagande varit det område där Ungern och Polen tagit emot mest kritik och det är också därför jag anser att denna text, även om det inte är direkt uttalat, berör migrationsdebatten.

Duda visar prov på en typ av autorisering, när han förklarar att Polen och Ungern är redo och kapabla till att kämpa för sina nationella värderingar där "traditioner, rötter, historisk identitet" bidrar till ett starkt Europa⁶⁸. De framställer sig alltså som särskilt potenta i frågor kring identitet och värderingar, som ofta räknas in i debatter om flyktingmottagande, vilket framkom i tidigare delar av analysen.

I uttalandet står det klart att Duda tar inspiration från den centraleuropeiska historien, då han liknar Polens och Ungerns motstånd mot främmande inblandning i nationell politik till 1956, då stora protester hölls mot kommunistregeringar i båda länderna. Intressant att anmärka är att likheterna mellan länderna inte slutar där; som konstaterat i introduktionskapitlet är den nya polska regeringen under Lag och Rättvisa tydligt inspirerad av den nationalkonservativa regeringen i Ungern. Det är alltså inte oväntat att det är just Ungern och Polen som bildat en särskilt stark duo inom Visegrádgruppen.

I det längre talet, som hölls inför den polska diplomatkåren i början av 2016, avhandlar Duda en rad teman med fokus på polsk utrikespolitik. Här tar flyktingkrisen stor plats. Det som kan sägas om Dudas sätt att tala om flyktingar här är att det präglas av en autoriserande legitimeringsstrategi. Den polska utrikespolitiken ska luta sig tillbaka på internationell rätt och säkerhet, d.v.s. lag och ordning. Det är dessa värderingar och institutioner som Polens agerande kommer att stödja sig på. En annan viktig fråga för Duda är landets territoriella suveränitet, att överstatliga organisationer (troligtvis främst EU) inte lägger sig i nationella beslut. Detta berör

⁶⁷ "Poles and Hungarians have preserved good values", 2016-03-19, hämtad 2017-04-20

<http://www.prezydent.pl/en/news/art,126,poles-and-hungarians-have-preserved-good-values.html>

⁶⁸ "Poles and Hungarians have preserved good values"

bland annat den omtvistade frågan om EU:s flyktingkvoter. Duda lyfter även fram behovet av reformer inom EU som ”förstärker solidaritet och ansvarsfullhet inom unionen”⁶⁹. Ansvar och effektivitet är återkommande nyckelord som Duda använder i sina resonemang kring europeiskt samarbete i anslutning till flyktingfrågan, ord som enligt Van Leeuwen bidrar till ett rationaliserande legitimerande av en diskurs.

I stycket om migration understryker Duda den stora utmaningen frågan utgör i dagens Europa, på samma sätt som de tre andra Visegrádledarna gjort i de analyserade uttalanden. När han sedan talar om lösningar till krisen gör han det på ett rationaliserande sätt. ”Orsakerna till flyktingkrisen ligger utanför EU:s gränser och det är där vårt arbete bör fokuseras”⁷⁰ menar Duda, ett citat som ger uttryck för att det förnuftiga sättet att hantera krisen är att blicka utåt och bistå med hjälp på plats i de länder som människor fly ifrån. Detta arbete är en av tre punkter som Duda lyfter fram som centrala i Polens proaktiva arbete inom flyktingområdet.

En annan av dessa punkter är Polens asylpolitik. Duda hävdar att ”vi inte låter någon vända om vid våra gränser och alla som uppfyller kraven för asylprocessen kan dra nytta av den”⁷¹. Det kan ses som en rationell legitimeringsstrategi i och med att Duda efterfrågar vissa krav från de som söker sig till Polen, men framförallt visar han en öppnare hållning gällande flyktingmottagande än vad någon av de andra undersökta ledarna har gjort. Han sänder en signal som är mer inkluderande och han pekar inte ut flyktingarna som en risk. Det är dock inte uttalat vad det är för krav som ställs på de nyanlända, men tills vidare får det anses vara ett tolerant uttryck för flyktingmottagande.

Ur en idéanalytisk synpunkt kan det däremot konstateras att Duda är för stärkta yttre gränser och ser försvaret av dessa som den tredje och sista viktiga punkten i Polens arbete med flyktingfrågan. Samtidigt gör han som till exempel Fico gjorde i sitt tal i EU-parlamentet, han talar nämligen om vikten av respekt för europeisk mångfald, vilket blir särskilt tydligt när han talar om EU:s motto; ”Förenade i mångfald”⁷². Stärkta yttre gränser och propagerande för mångfald är grundläggande drag för idén om fästning Europa, som den beskrivs av Delanty. Men även om Duda framförallt i det första uttalandet talar om kristendomen och historiska rötter som grundläggande för det europeiska pekar han aldrig ut muslimer som en potentiellt farlig grupp eller eventuella risker som flyktingmottagandet skulle kunna innebära. I och med

⁶⁹ "Poles and Hungarians have preserved good values"

⁷⁰ "We want a Union of free nations and equal states", 2016-01-13, hämtad 2017-04-22, <http://www.president.pl/en/news/art,89,we-want-a-union-of-free-nations-and-equal-states.html>

⁷¹ "We want a Union of free nations and equal states"

⁷² "We want a Union of free nations and equal states"

detta skiljer sig Duda från Fico, Zeman och Orbán som alla gör denna distinktion i sina uttalanden. Duda kommer från ett nationalkonservativt parti och drev en valkampanj där hatiska yttranden mot flyktingar förekom, men här syns en intressant skillnad mellan subjektpositionen och analysens resultat.

5 Diskussion

Tack vare god tillgång till relevant primärmaterial har en utvecklad analys kunnat genomföras. Det har gjort det möjligt att besvara mina frågeställningar och skapat underlag för diskussion. De fyra ledarnas diskurser och idéer kring flyktingfrågan visar prov på en rad gemensamma drag, men det finns också intressanta skillnader.

Något som syntes väldigt tydligt är sättet ledarna talar om sina lösningar som potenta och effektiva i förhållande till övriga EU. Det handlar dels om Ficos kritik mot unionen för att inte ta dess invånares rädsla på allvar, men också om styrkan som Duda menar att Polen och Ungern har i det faktum att de upprätthåller viktiga, europeiska värderingar. Det handlar alltså i stort om ett kritiskt förhållningssätt till EU:s agerande i flyktingfrågan och en presentation av de egna lösningarna som ett slagkraftigt och ibland även överlägset, alternativ. Det sänder en signal till andra EU-medlemsländer att det finns de som motsätter sig de planer som lanserats av de centrala medlemsländerna med Tyskland i spetsen. Genom att belysa flyktingfrågan på ett sådant sätt framställer länderna i Visegrådgruppen sig själva som realistiska och villiga att få ordning på det politiska kaos som uppstod i samband med flyktingkrisen, vilket eventuellt kan få med sig andra länder som är kritiska mot EU:s omfördelningsmodell byggd på flyktingkvoter. Då alla de undersökta ledarna lägger stor vikt vid migrationsfrågan i förhållande till andra ämnen som avhandlas tycks de också vilja understryka en kompetens inom området. Detta stämmer väl in på den av Van Leeuwens legitimeringsstrategier som kallas autorisering.

Kultur och nationella värderingar återkommer flera gånger, vilket kännetecknar legitimeringsstrategin moralisering. I centrum för dessa resonemang är det oftast kontrasten mellan europeisk och muslimsk kultur som pekas ut som den stora brytpunkten; muslimer kan inte integreras på grund av alltför stora kulturella skillnader och i förlängningen kan det innebära att urgamla kristna värderingar försvinner. Det intressanta i resonemanget är sättet Visegrådgruppens ledare slår vakt om kristenheten. Detta plötsliga intresse för Centraleuropas förflutna som katolska länder kan ha flera förklaringar. Det blir ett sätt för ledarna att motivera sina uttalanden och göra en avgränsning mellan landets invånare och muslimska invandrare. Det är också en vital del i det projekt som varit aktivt i Centraleuropa efter Järnridåns fall och där Visegrådgruppen haft sitt huvudsakliga mål; återansluta sig till den Västeuropeiska

gemenskapen. Genom att lyfta fram deras historiska rötter vill de påvisa deras europeiska engagemang, vilket kan vara särskilt viktigt för en samling länder som länge sågs som en förlängning av Sovjetunionen och därför var en del av Västvärldens motpol. Att knyta an till Väst- och Centraleuropas gemensamma kulturella arv blir därför en signal till EU:s ursprungliga medlemmar att de är tillbaka. Detta har varit vanliga inslag i de nationella projekten sedan 90-talet och nu har detta alltså blivit ett uttryck för främlingsfientlighet. Det bör emellertid betonas att Tjeckien, som är ett sekulärt samhälle, avviker från intresset för katolicismen. Det märks i det faktum att Zeman inte nämner kyrkan en enda gång i sin intervju.

Det uttrycks även en beredskap att försvara det kristna arvet från att brytas ned. Ur deras perspektiv finns det inget utrymme för orientaliska kulturer i Europa, vilket också är ett argument som användes när de centraleuropeiska länderna avgränsade sig mot Sydosteuropa. Här är myten om den kristna skyddsvallen bärande, framförallt i Polen och Ungern.

Om de moraliserande yttrandena med fokus på kristna och europeiska värderingar används för att fjärma sig från flyktingar och kringliggande länder så utgör de rationaliserande legitimeringsstrategierna som används av de fyra undersökta ledarna i varierande utsträckning en presentation för hur den rådande krisen ska lösas. Genom att tala om vad som behövs göras och referera till förnuft och förstånd framstår flyktingkrisen som något löst. Duda, Fico och Orbán ger alla tre konkreta metoder för hur de ska få ordning på flyktingströmmarna genom att stärka sina gränser och istället hjälpa till på plats i Mellanöstern. Zeman var mer moraliserande i sin diskurs och gav mycket utrymme åt resonemang kring det han ser som en oförenlighet mellan Europa och islam. Möjligtvis skulle även Zeman talat om en rationell lösning på flyktingproblematiken om journalisten från Washington Post frågat ut honom om det.

Ett annat mönster kan kopplas till användandet av historisk erfarenhet, nämligen kraven som ställs på nationell suveränitet inom EU. I ett område där gränser dragits om och suddats ut under flera århundraden vill dagens centraleuropeiska ledare ha en tydlig territoriell integritet där de själva bestämmer vem som får komma in. Det kan därför ses som en viktig princip i tillägg till den kulturella aspekten som diskuterades ovan. I denna fråga gick Viktor Orbán starkt till angrepp mot vad han såg som en ”sovjetisering” av EU, direkt sammanlänkat med ett inte allt för avlägset förflutet där en stor del av Centraleuropa i praktiken styrdes från Moskva. Robert Fico och Andrzej Duda tog också upp suveränitetsfrågan i sina tal som en viktig del i ett reformerat EU i efterspelet av Brexit.

Den av Van Leeuwens legitimeringsstrategier som användes minst i de undersökta talen var narrativisering. När den användes gav den däremot tydliga svar om hur diskurser kan

underbyggas av historiska narrativ. Att undersöka de som togs upp var mycket givande. Här var det främst Viktor Orbán och Miloš Zeman som tog upp historiska händelser som haft stor inverkan på regionen. Dels det politiska järngrepp som Sovjetunionen höll Centraleuropa i under kalla kriget vilket användes av Orbán, men också Zemans liknelse mellan nazisternas radikaliserings av det tyska folket på 30-talet och radikaliserings av muslimer i dagens Europa. Två våldsamma ideologier som orsakat enormt lidande i regionen och vars förtryck sitter kvar i invånarnas minne. Att dessa väljs för att förstärka argument är effektivt och vanligt förekommande. Detta är ett mönster som uppmärksammats i tidigare forskning, vilket påpekades i inledningskapitlet genom Björklund och Rodin.

Yttranden som är direkt islamofobiska förekommer, om än mer nedtonade jämfört med de som det rapporterades om i sekundärkällorna. Det som märks är en väldigt generaliserande bild om muslimer, islam och islams värderingar. Det bästa exemplet fanns i Washington Posts intervju med Miloš Zeman där Zeman förklarade islam som kvinnoförtryckande och en grogrund för terrorism, tankar som enligt Gardells forskning utmärker islamofobin. Denna onyanserade bild av en av de stora världsreligionerna kan förklaras med det faktum att den muslimska befolkningen i de undersökta länderna är försvinnande liten. Därför har möten mellan folken emellan varit obefintliga och den enda bild som ges av muslimer i Visegrádgruppens medlemsländer kommer från västliga medier. Där rapporteras oftast om problem orsakade i samband med migration eftersom de är mer sensationella och rör upp mer känslor hos tittarna och/eller läsarna. Då det inte finns någon motvikt i rapporteringen blir det en ensidig bild av flyktingar från Mellanöstern, vilket ytterligare spär på redan hotfulla stämningar på alla nivåer i de centraleuropeiska samhällena, vilket stämmer överens med Morenos resonemang.

Även Fico och Orbán presenterade migration som en orsak till kulturell förlust och terrorism. Den ledare som skiljer sig från de andra i den aspekten är Andrzej Duda, som inte i något av sina uttalanden talar om migration i dessa termer. Han lyfter fram Europas kristna värdegrund, men välkomnar samtidigt alla som uppfyller asylkrav att söka asyl i Polen. Det Duda däremot anser i likhet med sina kollegor i Visegrádgruppen är behovet av stärkta yttre EU-gränser och ökad respekt för mångfald mellan EU:s medlemsländer, det vill säga det som Delanty beskriver med begreppet "Fästning Europa". Detta talar också Robert Fico om i sitt tal i EU-parlamentet. Idén om ett Europa stängt för invandring från framförallt Mellanöstern har stort stöd bland högerextrema och nationalisterna i Västeuropa. Genom att tala om en sådan lösning på flyktingkrisen kan Visegrádgruppen appellera till denna typ av grupper och därför

vara ett effektivt sätt att få med sig opinionen i EU, i synnerhet i parlamentet, där flera partier med högerextrem och nationalistisk bas kom in vid parlamentsvalet 2014.

Med det sagt är det intressant att se hur presidenten i det största av Visegrádgruppens medlemsländer avviker från den övriga opinionen kring synen på flyktingar från Mellanöstern. Uttalandet följer heller inte samma mönster som Robert Fico, som tycks uttrycka mer radikala åsikter om islam i nationella kanaler än på europeisk nivå. Dudas uttalande var i en polsk nationell kontext, men var ändå inte utpekande eller exkluderande, utan snarare välkomnande i sin ton. Eftersom han dessutom har sagt samma sak i en tidigare intervju bekräftas denna åsikt. Samtidigt förespråkar han emellertid ett Europa med förstärkta yttre gränser, vilket försvårar migration. Därför var det utmanande att göra en perfekt tolkning av Dudas uttalanden.

Dialog mellan diskurs och centraleuropeisk historia och identitet finns med i ledarnas uttalanden. För Visegrádgruppens medlemsländer, som visar skillnader vad gäller nationell identitet, är det till stor del historien som blir en samlande faktor, och då framförallt erfarenheterna från kommunisttiden. En trend som syns i de fyra ledarnas uttalanden är också sättet de talar om en europeisk identitet och behovet av att försvara en sådan. Med Faircloughs beskrivning av diskurs, som bl.a. ett sätt att skapa en identitet, i bakhuvudet ser jag en tendens att ytterligare förstärka den beskyddaridentitet som Kundera beskriver. Det kan också ses som en fortsättning i arbetet att återansluta till den europeiska gemenskapen.

Vidare är det intressant att Polen och Ungern lyfter fram deras samarbete och vänskap som försvarare av vad Duda kallade ”goda värderingar”. Detta kan mycket väl ha att göra med de båda ländernas nationella identiteter där uppror mot främmande härskare spelat stor roll. I Polen är myten om upproret viktig för det nationella narrativet, i Ungern understryks betydelsen av revolutionära hjältar. Samtidigt har alliansen vuxit sig starkare i och med de nära ideologiska banden mellan ländernas styrande partier.

Trots att Polen, Tjeckien, Slovakien och Ungern är fyra skilda länder så menar jag att de undersökta ledarnas sätt att tala om flyktingkrisen påminner om varandra till den grad att det ska vara möjligt för oss att tala om en gemensam flyktingdiskurs inom Visegrádgruppen. Före flyktingkrisen och Visegrádgruppens kraftsamlande mot EU:s flyktingkvoter talades det väldigt lite om denna visserligen informella allians, men sättet den växt fram på i en splittrad region leder ändå till tankar kring vilken betydelse denna typ av överregionala samarbeten inom EU kommer få i framtiden.

Det är till sist viktigt att komma ihåg att Visegrád-länderna inte är de enda i Europa där främlingsfientliga diskurser förekommer; det är en tydlig trend över hela kontinenten.

Skillnaden är att det i Centraleuropa kommer från båda sidor av den politiska skalan och dessutom från etablerade politiska rörelser och partier som suttit vid makten länge. Inom EU har partier med denna syn på flyktingar visserligen vuxit, men inte helt kommit till makten, möjligtvis med undantag för leave-sidans seger i Brexit-omröstningen i Storbritannien. Centraleuropa är en speciell region, men dess politiska ledare är långt ifrån ensamma i Europa om sina åsikter, många diskursiva drag känns igen från andra länder.

6 Avslutning

6.1 Slutsatser

Detta arbete har tack vare en utvecklad analys väl understödd av ett teoretiskt ramverk och tidigare forskning kunnat besvara dess frågeställningar. Genom att undersöka hur flyktingkrisen skildras av fyra ledare inom Visegrádgruppen har en heltäckande bild tecknats, vilket har bidragit till ytterligare kunskap och förståelse för ett aktuellt tema i en centraleuropeisk kontext.

Det är många faktorer som spelar in i diskursen, vilket är mycket tydligt i Polen, Tjeckien, Slovakien och Ungern. I en region med ett brokigt förflutet som gränsland utsatt för olika historiska makters inflytande har främlingsfientligheten vuxit sig stark och med avstamp i historiska erfarenheter och nationell identitet har flyktingproblematiken gjorts till en huvudfråga för länderna. Det är heller inte bara en rädsla för flyktingar från Mellanöstern det handlar om, det är även en fruktan för att bli fråntagen sin nationella suveränitet. Två viktiga frågor för regionen, förknippade med historia och identitet. Även islamofobi är en avgörande faktor i den centraleuropeiska flyktingdiskursen, med förutfattade meningar om muslimer på flera nivåer i samhället. Det tar sig uttryck i flera av de undersökta talen, bland annat genom sättet flera av ledarna kopplar samman flyktingar med europeiska kriser.

Kort och gott kan flyktingdiskursen i Visegrádgruppens medlemsländer beskrivas som moraliserande och autoriserande, med tydligt fokus på de legitimeringsstrategierna. Även vissa drag av rationalisering och narrativisering förekommer, men moralisering och autorisering är gemensamt för alla undersökta ledare. Det handlar om att kritisera EU:s lösningar på flyktingkrisen och samtidigt presentera sig själva som särskilt kompetenta i frågan genom ett fokus på kristna, europeiska värderingar. Då den framgångsrika europeiska civilisationen står på dessa värderingar menar Visegrádgruppen att det vore dumdrigt att låta invandring bryta ned Europas kulturella identitet. Gruppens engagemang i frågan lanseras därför som ett försvar av hela Europa och genom sin diskurs förstärker de sin identitet som Europas försvarare.

Inom Visegrádgruppens medlemsländer råder till stor del enighet, även om Polens president Andrzej Duda sticker ut med en välkomnande ton kring landets asylprocess. De

diskursiva mönstren och användandet av legitimeringsstrategier stämmer däremot överens till den grad att Dudas uttalanden, präglad av en idé om stärkta yttre EU-gränser och ökad europeisk mångfald, ändå innefattas i de övriga Visegrádledarnas idéer och diskurser.

Att en allians mellan flera länder med ett gemensamt invånarantal på ungefär 60 miljoner invånare motsätter sig den mångkulturella modellen som är vanlig i Västeuropa kan definitivt komma att präglade Europas framtid. Om detta från början informella block får med sig fler länder kan det påverka beslut på EU-nivå. Gruppen kan också få mer inflytande från eget håll, efter att Storbritannien lämnar unionen. De har ungefär lika många invånare och därmed stort inflytande i organisationen, men också en motsatt attityd till invandring, vilken potentiellt kan flytta maktbalansen inom unionen.

6.2 Förslag på framtida studier

Flyktingproblematiken i dagens Europa är ett stort ämne med många dimensioner, vilket visats upp i denna undersökning. Synen på detta ser dock väldigt olika ut i Europa, och därför kan det inför exempelvis en masteruppsats vara intressant att bredda analysmaterialet ytterligare och ta med röster från till exempel Frankrike, Tyskland, Sverige eller Grekland i tillägg till något av de länder som varit under lupp i detta arbete. Det hade gett en mer heltäckande bild och dessutom gett utrymme för en större diskussion kring den europeiska synen på muslimska flyktingar i stort och vilka faktorer som är framträdande i olika delar av kontinenten.

En annan variant hade varit att jämte Visegrádgruppen undersöka flyktingdiskursen i andra informella samarbeten, till exempel Nordiska rådet och Union Benelux. Då kan också ett vidare resonemang föras kring just denna typ av interregionala samarbeten och hur länder som ingår i sådana allianser kan påverka varandra, vilket kan ses i just Visegrádgruppen där Viktor Orbán och Fidesz varit en tydlig inspiration för polska regeringspartiet Prawo i Sprawiedliwość.

Ett av uppsatsens främsta mål var att undersöka inslag av islamofobi, vilket självklart också förtjänar större uppmärksamhet och där det finns utrymme för mer forskning. Bland annat mediernas framställning av muslimer spelar en stor roll, inte bara i Centraleuropa, och en innehållslig analys av medierapportering kring muslimska flyktingar skulle kunna ge svar på hur dessa föreställningar sprids och vad det innebär för muslimer i Europa.

7 Källförteckning

Primärkällor

“Viktor Orbán's press conference after the announcement of referendum results”, senast ändrad 2016-10-03,

<http://www.kormany.hu/en/the-prime-minister/the-prime-minister-s-speeches/viktor-orban-s-press-conference-after-the-announcement-of-referendum-results>

“Speech by Prime Minister Viktor Orbán on 15 March”, senast ändrad 2016-03-15,

<http://www.kormany.hu/en/the-prime-minister/the-prime-minister-s-speeches/speech-by-prime-minister-viktor-orban-on-15-march>

“Prime Minister Viktor Orbán’s speech at the official ceremony marking the 60th anniversary of the 1956 Revolution”, senast ändrad 2016-10-25,

<http://www.kormany.hu/en/the-prime-minister/the-prime-minister-s-speeches/prime-minister-viktor-orban-s-speech-at-the-official-ceremony-marking-the-60th-anniversary-of-the-1956-revolution>

”Speech by Slovak Prime Minister Robert Fico in the European Parliament”, senast ändrad 2016-07-06,

<http://www.eu2016.sk/en/speeches-and-statements/speech-by-slovak-prime-minister-robert-fico-in-the-european-parliament>

Faiola Anthony, “Meet the pro-Russian, anti-Muslim European leader who was just invited to Trump’s White House” *The Washington Post*, senast ändrad 2017-01-11,

https://www.washingtonpost.com/world/europe/meet-the-pro-russian-anti-muslim-european-leader-who-was-just-invited-to-trumpswhite-house/2017/01/11/18c14536-d808-11e6-9f9f-5cdb4b7f8dd7_story.html?utm_term=.9c9ea4fa8574

"Poles and Hungarians have preserved good values", senast ändrad 2016-03-19,

<http://www.prezydent.pl/en/news/art,126,poles-and-hungarians-have-preserved-good-values.html>

"We want a Union of free nations and equal states", senast ändrad 2016-01-13,

<http://www.president.pl/en/news/art,89,we-want-a-union-of-free-nations-and-equal-states.html>

Sekundärkällor

Bergström, Göran och Boréus, Kristina (red.), *Textens mening och makt – metodbok i samhällsvetenskaplig text- och diskursanalys*, Studentlitteratur 2005

Björklund, Fredrika och Rodin, Johnny (red.), *Det nya Östeuropa – Stat och nation i förändring*, Studentlitteratur 2009

”Big Bad Visegrád”, *The Economist*, 28e januari 2016

<http://www.economist.com/news/europe/21689629-migration-crisis-has-given-unsettling-new-direction-old-alliance-big-bad-visegrad> (hämtad 2017-03-29)

Chadwick Vince, ”The top ten wackiest anti-refugees remarks”, *Politico*, 19:e oktober 2015

<http://www.politico.eu/article/toxic-news-refugees-migrants-eu/> (hämtad 2017-03-15)

Chadwick Vince, ”Robert Fico: ‘Islam has no place in Slovakia’”, *Politico*, 26:e maj 2016

<http://www.politico.eu/article/robert-fico-islam-no-place-news-slovakia-muslim-refugee/> (hämtad 2017-04-10)

Ciensi Jan, ”The world according to Duda”, *Politico*, 19:e augusti 2015

<http://www.politico.eu/article/duda-tusk-poland-foreign-policy-germany-nato/> (hämtad 2017-04-20)

Delanty, Gerard, *Europa – Idé, identitet, verklighet*, Daidalos 1997

Fairclough, Norman, *Analyzing Discourse*, Routledge 2003

Gardell, Mattias, *Islamofobi*, Leopard 2010

Gerner, Kristian, *Centraleuropas Historia*, Natur och Kultur 2004

Johnsson, Peter, *Polen i Europa – en resa i historien 966-2005*, Carlssons bokförlag 2005

Karnitschnig Matthew, ”Orbán says migrants threaten ‘Christian’ Europe”, *Politico*, 3:e september 2015

<http://www.politico.eu/article/orban-migrants-threaten-christian-europe-identity-refugees-asylum-crisis/> (hämtad 2017-04-19)

Kundera, Milan, *The Tragedy of Central Europe*, i: *New York Review of Books* (1984) nummer 7 sid 1-14

Markquardt Daniella, ”De vill stänga gränsen mellan Grekland och Makedonien”, *Sveriges radio*, 15:e januari 2016

<http://sverigesradio.se/sida/artikel.aspx?programid=83&artikel=6369027> (hämtad 2017-04-04)

Moreno, Lorea, *Fearing the Future – Islamophobia in Central Europe*, i: *New Presence: The Prague Journal of European Affairs* (2010) nummer 3 sid. 73-80

Nič, Milan, *The Visegrád Group in the EU: 2016 as a Turning Point? I: European View* (2016) nummer 2 sid 281-290

Schlienger Johan. ”Ny regering klar i Slovakien”, *SVT Nyheter*, 17:e mars 2016
<http://www.svt.se/nyheter/utrikes/ny-regering-klar-i-slovakien> (hämtad 2017-04-10)

Szigetvari András, „Slowakei würde weitere Flüchtlinge von Österreich übernehmen“, *der Standard*, 10e augusti 2015
<http://derstandard.at/2000020524797/Kein-Cent-Schuldenschnitt-fuer-Griechenland> (hämtad 2017-04-10)

Todorova, Maria, *Imagining the Balkans*, Oxford University press 1997

Verseck Keno, ”Hungary experiences nationalism renaissance”, *Deutsche Welle*, 1:e juni 2012
<http://www.dw.com/en/hungary-experiences-nationalism-renaissance/a-15991580> (hämtad 2017-04-19)

Wells Paul, “Poland’s president on NATO, his critics and the burden of history”, *MacLeans*, 12:e maj 2016
<http://www.macleans.ca/politics/worldpolitics/polands-president-on-nato-refugees-his-critics-and-the-burden-of-history/> (hämtad 2017-04-20)

Zeman Miloš, “Speech of the President of the Czech Republic at the 71st session of UN General Assembly”, 21:e september 2016
<https://www.hrad.cz/en/president-of-the-cr/current-president-of-the-cr/selected-speeches-and-interviews/speech-of-the-president-of-the-czech-republic-at-the-71st-session-of-un-general-assembly-12939#from-list> (Hämtad 2017-04-12)

”Zeman; ‘Refugees will apply sharia laws’”, 17:e oktober 2015
<http://www.praguepost.com/czech-news/50288-zeman-refugees-will-apply-sharia-law>
(Hämtad 2017-04-12)

Bilaga: Urval av uttalanden

Tal

“Viktor Orbán's press conference after the announcement of referendum results”, Senast ändrad 2016-10-03,

<http://www.kormany.hu/en/the-prime-minister/the-prime-minister-s-speeches/viktor-orban-s-press-conference-after-the-announcement-of-referendum-results>

“Prime Minister Viktor Orbán’s speech at the official ceremony marking the 60th anniversary of the 1956 Revolution”, senast ändrad 2016-10-25,

<http://www.kormany.hu/en/the-prime-minister/the-prime-minister-s-speeches/prime-minister-viktor-orban-s-speech-at-the-official-ceremony-marking-the-60th-anniversary-of-the-1956-revolution>

"We want a Union of free nations and equal states", senast ändrad 2016-01-13,

<http://www.president.pl/en/news/art,89,we-want-a-union-of-free-nations-and-equal-states.html>

“Welcoming Address by President of the Republic of Poland mr Andrzej Duda at the Opening of the 1st Plenary Session of the Summit Meeting of the Visegrád Group Presidents”, senast ändrad 2016-10-14,

<http://www.president.pl/en/news/art,287,-welcoming-address-by-president-of-the-republic-of-poland-mr-andrzej-duda-at-the-opening-of-the-1st-plenary-session-of-the-summit-meeting-of-the-visegrad-group-presidents.html>

”Speech by Slovak Prime Minister Robert Fico in the European Parliament”, senast ändrad 2016-07-06,

<http://www.eu2016.sk/en/speeches-and-statements/speech-by-slovak-prime-minister-robert-fico-in-the-european-parliament>

“Speech of the President of the Czech Republic at the 71st session of UN General Assembly”, Senast ändrad 2016-09-21,

<https://www.hrad.cz/en/president-of-the-cr/current-president-of-the-cr/selected-speeches-and-interviews/speech-of-the-president-of-the-czech-republic-at-the-71st-session-of-un-general-assembly-12939#from-list>

”Speech of the President of the Czech Republic at the AIPAC Policy Conference”, senast ändrad 2015-03-04,

<https://www.hrad.cz/en/president-of-the-cr/current-president-of-the-cr/selected-speeches-and-interviews/speech-of-the-president-of-the-czech-republic-at-the-aipac-policy-conference-11878#from-list>

“Prime Minister Viktor Orbán’s speech after the meeting of the Visegrád Four”, senast ändrad 2017-03-28,

<http://www.kormany.hu/en/the-prime-minister/the-prime-minister-s-speeches/prime-minister-viktor-orban-s-speech-after-the-meeting-of-the-visegrad-four>

“Speech by Prime Minister Viktor Orbán on 15 March”, Senast ändrad 2016-03-15,
<http://www.kormany.hu/en/the-prime-minister/the-prime-minister-s-speeches/speech-by-prime-minister-viktor-orban-on-15-march>

Intervjuer

Faiola Anthony, “Meet the pro-Russian, anti-Muslim European leader who was just invited to Trump’s White House” The Washington Post, senast ändrad 2017-01-11,
https://www.washingtonpost.com/world/europe/meet-the-pro-russian-anti-muslim-european-leader-who-was-just-invited-to-trumpswhite-house/2017/01/11/18c14536-d808-11e6-9f9f-5cdb4b7f8dd7_story.html?utm_term=.9c9ea4fa8574

Szigetvari András, „Slowakei würde weitere Flüchtlinge von Österreich übernehmen“ Der Standard, senast ändrad 2015-08-10,
<http://derstandard.at/2000020524797/Kein-Cent-Schuldenschnitt-fuer-Griechenland>

Tait, Robert, ”Miloš Zeman: the hardline Czech leader fanning hostility to refugees” The Guardian, senast ändrad 2016-09-14,
<https://www.theguardian.com/world/2016/sep/14/milos-zeman-czech-leader-refugees>

”I love this country, and I do not want to see anyone change it under orders from outside”, senaste ändrad, 2016-09-22
<http://www.kormany.hu/en/the-prime-minister/the-prime-minister-s-speeches/viktor-orban-i-love-this-country-and-i-do-not-want-to-see-anyone-change-it-under-orders-from-outside>

”Interview given by Prime Minister Viktor Orbán to Hungarian Television”, senast 2017-03-25,
<http://www.kormany.hu/en/the-prime-minister/the-prime-minister-s-speeches/interview-given-by-prime-minister-viktor-orban-to-hungarian-television>

““The Alliance must be based on the concept of solidarity and co-responsibility””, senast ändrad 2016-05-12,
<http://www.president.pl/en/news/art,164,the-alliance-must-be-based-on-the-concept-of-solidarity-and-co-responsibility.html>

“Interview with Prime Minister Viktor Orbán on the Kossuth Rádió programme ‘180 Minutes’”, senast ändrad 2016-11-11,
<http://www.miniszterelnok.hu/interview-with-prime-minister-viktor-orban-on-the-kossuth-radio-programme-180-minutes-4/>

Janzer, Till, „,TRUMPS POLITIK WIRD TSCHECHIEN HELFEN‘ – PRÄSIDENT ZEMAN IM RUNDFUNK-INTERVIEW“, senast ändrad 2017-01-11,
<http://www.radio.cz/de/rubrik/tagesecho/trumps-politik-wird-tschechien-helfen-praesident-zeman-im-rundfunk-interview>

“The Pontiff would like to see a Europe of solidarity”, senast ändrad 2015-11-10,
<http://www.president.pl/en/news/art,60,the-pontiff-would-like-to-see-a-europe-of-solidarity.html>

Övriga uttalanden

"Poles and Hungarians have preserved good values", senast ändrad 2016-03-19,
<http://www.prezydent.pl/en/news/art,126,poles-and-hungarians-have-preserved-good-values.html>

“Migration crisis is a problem of entire EU”, senast ändrad 2015-10-09,
<http://www.president.pl/en/news/art,44,migration-crisis-is-a-problem-of-entire-eu.html>

“EU community should be based on European solidarity”, 2015-09-22,
<http://www.president.pl/en/news/art,30,eu-community-should-be-based-on-european-solidarity.html>